



T.C. BAŞBAKANLIK  
YURTDIŞI TÜRKLER  
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI



Lifelong  
Learning  
Programme



## VATANDAŞLIK REHBERİ TÜRKİYE - ALMANYA

## RECHTSANDBUCH STAATSBÜRGERSCHAFT TÜRKIYE - DEUTSCHLAND



**TÜRKİYE - ALMANYA  
VATANDAŞLIK REHBERİ**

**RECHTSHANDBUCH STAATSBÜRGERSCHAFT  
TÜRKIYE - DEUTSCHLAND**





T.C. BAŞBAKANLIĞI  
YURT外ISI TÜRKLER  
VE KARABAŞAS TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI



Lifelong  
Learning  
Programme



**TÜRKİYE - ALMANYA VATANDAŞLIK REHBERİ  
RECHTHANDBUCH STAATSBÜRGERSCHAFT TÜRKEI - DEUTSCHLAND**

**PREPARED BY**

Bekir ALTAŞ  
Burak ALTAŞ  
Halid BAŞ  
Şaban SICIM  
Gökhan DUMAN  
Fatih NIŞANCI  
Kaan ÇETINKAYA

**DESIGNED BY**

Merve AKSOY

AUGUST 2015

Dieses Projekt wurde mit Unterstützung der Europäischen Kommission finanziert. Die Verantwortung für den Inhalt dieser Veröffentlichung (Mitteilung) trägt allein der Verfasser; die Kommission haftet nicht für die weitere Verwendung der darin enthaltenen Angaben.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission and National Agencies cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

## İÇİNDEKİLER

<b>TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLIĞI .....</b>	<b>9</b>
VATANDAŞLIĞIN KAZANILMASI.....	11
VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN GENEL PRENSİPLER .....	12
TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMA YOLLARI.....	12
1.VATANDAŞLIĞIN DOĞUMLA KAZANILMASI.....	13
1.1. Türk Vatandaşlığının Soy Bağı İle Kazanılması.....	13
1.2. Türk Vatandaşlığının Doğum Yeri Esasına Göre Kazanılması .....	14
2. TÜRK VATANDAŞLIĞINI SONRADAN KAZANMA YOLLARI .....	15
2.1. Türk Vatandaşlığının Yetkili Makam Kararı İle Kazanılması .....	15
2.1.1. Türk Vatandaşlığının Genel Yolla Kazanılması .....	15
2.1.2. Türk Vatandaşlığının İstisnai Olarak Kazanılması .....	17
2.1.3. Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması .....	18
2.1.4. Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılması .....	19
2.2. Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması.....	21
2.3. Türk Vatandaşlığının Seçme Hakkı İle Kazanılması .....	21
VATANDAŞLIK BAŞVURU USULÜ.....	22
VATANDAŞLIK KARARINA KARŞI YARGI YOLLARI.....	23
TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMANIN SONUÇLARI .....	24
<b>TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI .....</b>	<b>27</b>
TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI .....	28
TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYIP HALLERİ .....	28
1.YETKİLİ MAKAM KARARI .....	28
1.1. Çıkma .....	28
1.2. Kaybettirme .....	30
1.3. Vatandaşlığa Alınmanın İptali.....	31
2. SEÇME HAKKI İLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI .....	32
VATANDAŞLIK KARARINA KARŞI YARGI YOLLARI .....	33
<b>MAVİ KART .....</b>	<b>35</b>

MAVİ KART NEDİR? .....	36
MAVİ KART ALABİLMEİN ŞARTLARI .....	37
MAVİ KARTIN SAĞLADIĞI HAKLAR .....	38
MAVİ KARTLILARIN FAYDALANAMAYACAGI HAKLAR .....	39
SIKÇA SORULAN SORULAR .....	40
<b>FEDERAL ALMANYA VATANDAŞLIĞI .....</b>	<b>43</b>
<b>ALMAN VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI .....</b>	<b>45</b>
Vatandaşlık Hukukunun Temelleri .....	46
Alman Vatandaşlığını Kazanma Yolları .....	46
Alman Vatandaşlığının Doğum ile Kazanılması .....	47
1. Soy Bağı Esası .....	47
2. Doğum Yeri Esası .....	49
Vatandaşlığa Alınma Yoluyla Vatandaşlığın Kazanılması .....	50
1. Müracaat Yoluyla Vatandaşlığa Alınma .....	51
2. Takdiren Vatandaşlığa Alınma .....	58
3. Eşler ve Kayıtlı Partnerler İçin Uygulanan Vatandaşlığa Alınma .....	59
Alman Vatandaşlığının Kazanıldığı Diğer Durumlar .....	60
1. Alman Vatandaşı Muamelesine Tabi Tutularak Kazanılan Vatandaşlık .....	60
2. Evlilik Dışı Dünya'ya Gelen Çocuğun Alman Baba Tarafından Tanınmasıyla Vatandaşlığın Kazanılması .....	60
3. Evlat Edinme .....	61
Çoklu Vatandaşlık .....	62
1. Soy Bağı Sebebiyle Birden Fazla Vatandaşlığa Sahip Olma .....	62
2. AB ve İsviçre Vatandaşlarının Çifte Vatandaşlığı .....	62
3. Vatandaşlığın Müracaat Yoluyla Kazanılmasında İstisna Olarak Çoklu Vatandaşlığın Tanınması .....	63
4. Alman Irkından Olan Göçmenlerin Çifte Vatandaşlığı .....	65
5. Doğum Yeri Esasına Göre Çoklu Vatandaşlık – Opsiyon Modeli .....	65
5.1. Uygulamadan Etkilenenler .....	65
5.2. Reform Öncesi ve Esnasında Opsiyon Modeli'ne Tabi Olanlar .....	67
5.3. Seçme Zorunluluğuna Tabi Olan Kişinin Üçüncü Ülke Vatandaşlığını Kaybettiğini Belgelemesi .....	68
6. Hakların Saklı Tutulmasına Müsaade Edilmesi Yoluyla Çoklu Vatandaşlık .....	68

6.1. Opsiyon Modeli'ne Tabi Olanlar İçin Düzenlenen Vatandaşlık Hakkının Saklı Tutulmasına İlişkin Belge....	68
6.2. Başka Bir Devlet Vatandaşlığına Müracaat Eden Almanlar İçin Düzenlenen Vatandaşlık Hakkının Saklı Tutulmasına İlişkin Belge .....	70
<b>ALMAN VATANDAŞLIĞININ KAYBI.....</b>	<b>73</b>
Alman Vatandaşlığınıñ Kaybı.....	74
Vatandaşlığın Kaybına Yol Açıñ Sebepler .....	74
1. Müracaat Yoluyla Vatandaşlıktan Çıkma .....	74
2. Yabancı Ülke Vatandaşlığının Kazanılması Hâlinde Vatandaşlığın Kaybettirilmesi.....	75
3. Vatandaşlıktan Feragat .....	76
4. Alman Vatandaşı Çocuğun Yabancı Tarafından Tanınmasıyla Vatandaşlığın Kaybı .....	76
5. Yabancı Devletin Ordularına veya Dengi Silahlı Kuvvetlerine Giren Kiñinin Vatandaşlığının Kaybı .....	77
6. Seçme Zorunluluğuna Tabi Olan Kiñinin Beyanla Vatandaşlığının Kaybı.....	77
7. Hukuka Aykırı Bir İdarî İşlemin Geri Alınmasıyla Vatandaşlığın Kaybı .....	77
Alman Vatandaşlığının Kaybının Sonuçları.....	79
<b>DEUTSCHE STAATSBÜRGERSCHAFT.....</b>	<b>81</b>
<b>ERWERB DER DEUTSCHEN STAATSANGEHÖRIGKEIT.....</b>	<b>83</b>
Die Rechtsgrundlagen des Staatsangehörigkeitsrechts.....	84
Erwerb der deutschen Staatsangehörigkeit .....	84
Erwerb der Staatsangehörigkeit durch Geburt.....	85
1. Abstammungsprinzip .....	85
2. Territorialitäts - bzw. Geburtsortsprinzip .....	87
Erwerb der Staatsangehörigkeit durch Einbürgerung .....	90
1. Anspruchseinbürgerung .....	90
2. Ermessenseinbürgerun .....	97
3. „Soll-Einbürgerung“ für Ehegatten und Lebenspartner .....	98
Erwerb der Staatsangehörigkeit in sonstigen Fällen .....	99
1. Erwerb durch Behandlung als Deutscher .....	99
2. Erwerb durch Erklärung bei nichtehelichen Kindern eines deutschen Vaters .....	100
3. Adoption .....	100
Mehrstaatigkeit .....	101

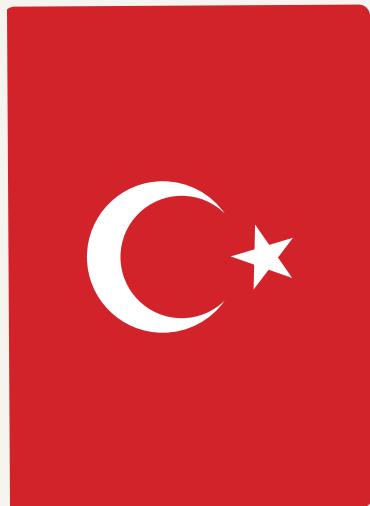
1. Mehrstaatigkeit durch das Abstammungsprinzip.....	101
2. Mehrstaatigkeit bei EU-Bürgern und Schweizern .....	101
3. Ausnahmsweise Anerkennung der Mehrstaatigkeit bei der Einbürgerung.....	102
4. Mehrstaatigkeit bei Spätaussiedlern.....	104
5. Mehrstaatigkeit durch das Geburtsortsprinzip – Das Optionsmodell.....	104
5.1. Betroffener Personenkreis.....	104
5.2. Optionspflichtige vor und während der Reform.....	106
5.3. Nachweispflicht des Optionsbetroffenen über den Verlust der ausländischen Staatsangehörigkeit....	106
6. Mehrstaatigkeit durch Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung.....	107
6.1. Beibehaltungsgenehmigung für Optionspflichtige .....	107
6.2. Beibehaltungsgenehmigung für Deutsche, die die Staatsangehörigkeit eines anderen Staates beantragen ....	109
<b>VERLUST DER DEUTSCHEN STAATSANGEHÖRIGKEIT .....</b>	<b>113</b>
Grundprinzip .....	114
Verlustgründe .....	114
1) Entlassung .....	114
2) Erwerb einer ausländischen Staatsangehörigkeit .....	115
3) Verzicht .....	115
4) Annahme als Kind durch einen Ausländer .....	116
5) Eintritt in die Streitkräfte oder eines vergleichbaren bewaffneten Verbands eines ausländischen Staates....	117
6) Optionserklärung .....	118
7) Rücknahme eines rechtswidrigen Verwaltungsaktes .....	118
Folgen des Verlustes der deutschen Staatsangehörigkeit.....	119





TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
VATANDAŞLIĞI





VATANDAŞLIĞIN  
KAZANILMASI

# VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN GENEL PRENSİPLER

- Her devlet hangi kişilerin ya da ülke vatandaşlarının kendi vatandaşı olabileceği konular çerçevesinde karar verme hakkına sahiptir.
- Kişiler vatansız bırakılamaz. Vatandaşlıktan çıkarılacak kişinin vatansız kalma durumu vatandaşlıktan çıkarmaya engeldir.
- Kişi kazanmış olduğu vatandaşlıktan keyfi olarak çıkartılamaz.
- Vatandaşlık kişiye zorla yükletilemez ve kişinin vatandaşlıktan çıkma talebi devlet tarafından keyfi olarak engellenemez.
- Vatandaşın ülkeye girmesi engellenemez ve vatandaş herhangi bir sebepten dolayı sınır dışı edilemez.
- Çift vatandaşlık veya çok vatandaşlık durumunda, kişi vatandaş olduğu ülkeye karşı diğer ülkenin vatandaşlığını öne süremez.
- Vatandaş başka bir ülkeye iade edilemez.

# TÜRK VATANDAŞLIĞINI KAZANMA YOLLARI

Türk vatandaşlığının kazanılması genel olarak doğumla veya sonradan kazanma olmak üzere iki şekilde olur.



# 1. VATANDAŞLIĞIN DOĞUMLA KAZANILMASI

Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, doğum anında kazanılan vatandaşlık olup, yapılan bildirim üzerine doğum anından itibaren hüküm ifade eder.

Doğumla Türk vatandaşlığının kazanılması soy bağı veya doğum yeri esasına göre olur.

## 1.1. Türk Vatandaşlığının Soy Bağı İle Kazanılması

Soy bağı ile kazanılan vatandaşlık, çocuğun doğumunu anında soy bağı ile bağlı bulunduğu Türk vatandaşı ana veya babanın vatandaşlığını kazanmasını ifade eder.

Çocuğun Türk vatandaşlığını soy bağı yolu ile kazanmasında çocuğun doğumunu anında ana veya babadan yalnız birinin Türk vatandaşı olması yeterlidir. Ana ve babadan birinin yabancı bir devlet vatandaşı olması ya da çocuğun Türkiye dışında bir ülkede doğmuş olması Türk vatandaşlığının kazanılmasına engel değildir.

### Evlilik dışında doğan çocuklar:

- Ana Türk vatandaşı ise doğum anından itibaren,
- Baba Türk vatandaşı ise babalığın tanınması ya da mahkemedede babalık kararının verilmesi ile Türk vatandaşı olurlar.

## 1.2. Türk Vatandaşlığının Doğum Yeri Esasına Göre Kazanılması

Türkiye'de doğan ve aşağıdaki sebeplerden dolayı başka ülke vatandaşlığını kazanamayan çocuklar doğumlardan itibaren Türk vatandaşlığını kazanırlar.

Bu sebepler, çocuğun ana ve babasının belli olmaması, vatansız olması ve milli kanunları gereğince vatandaşlık kazanamamasıdır.

Türkiye'de bulunmuş çocuk, aksi ispat edilmedikçe Türkiye'de doğmuş sayılır. Yaşının küçüklüğü nedeniyle kendisini ifade edemeyen bulunmuş çocuklar yetkililerce bulundukları yerin nüfus kütüklerine tescil edilir.





## 2. TÜRK VATANDAŞLIĞINI SONRADAN KAZANMA YOLLARI

Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması yetkili makam kararı, evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması yolları ile olur.

### 2.1. Türk Vatandaşlığının Yetkili Makam Kararı İle Kazanılması

Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması aşağıdaki yollarla olur:

- Türk vatandaşlığının genel yolla kazanılması
- Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması
- Türk vatandaşlığının yeniden kazanılması
- Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması

#### 2.1.1. Türk Vatandaşlığının Genel Yolla Kazanılması

Yabancıların Türk vatandaşlığına kabul edilmesinde genel yol, şartlarını yerine getiren yabancıının başvuru yoluyla vatandaşlığı talep etmesi ve devletin bu talebi kabul etmesi ile kazanılan vatandaşlığıktır.

Türk vatandaşlığına geçmek isteyen bir yabancı, gerekli şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir.

**Yabancıların Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri için:**

- Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre reşit ve ayırt etme gücüne sahip olmaları,
- Başvuru tarihinden geriye doğru kesintisiz Türkiye'de beş yıl ikamet etmeleri, (**Türk soylular için ikamet süresi iki yıldır.**)
- Türkiye'de yerleşmeye karar verdiği davranışları ile göstermeleri,
- Genel sağlık bakımından tehlike oluşturan bir hastalıkları bulunmaması,
- İyi ahlak sahibi olmaları,
- Yeteri kadar Türkçe konuşabilmeleri,
- Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmaları,
- Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hallerinin bulunmaması gerekmektedir.

**Vatandaşlığa başvuran kişinin Türkiye'de yerleşmeye karar verdiği gösteren davranışlar:**

Türkiye'de taşınmaz mal satın almak, yatırım yapmak, Türkiye'de iş kurmak ya da bir iş yerinde çalışmak, bir Türk vatandaşı ile evlenmek, Türk vatandaşlığını kazanmak üzere ailece başvurmak gibi Türkiye'de yerleşme niyetini ortaya koyan somut davranışlardır. Bu bağlamda öğrenim, turistik ya da geçici iş seyahatleri ve tedavi gibi geçici amaçlarla Türkiye'de ikamet eden kişilerin vatandaşlık başvurusu kabul edilmez.

**Vatandaşlığa başvuran kişinin iyi ahlak sahibi olduğunu tespiti:**

Kişinin kaçakçılık, dolandırıcılık, hırsızlık gibi toplumsal düzeni bozucu suçlardan ceza alıp olmadığı ya da Türk örf ve adetleri ile aile yaşamına aykırı şekilde uyuşturucu kullanma ve fuhuş yapma gibi davranışlarının bulunup bulunmadığını göre kişinin iyi ahlak sahibi olup olmadığı tespit edilir. Aynı şekilde herhangi bir suçtan dolayı yargılanmak, mahkûm olmak ya da tutuklu bulunmak vatandaşlık başvurusunun reddedilmesi sebebidir.



**Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartı**, uygulamada Millî İstihbarat Teşkilatı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nce yapılacak sivil araştırması ile tespit edilmektedir. Kişinin millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmadığının tespiti bu şartın aranlığı bütün vatandaşlık başvuru çeşitleri için bu şekilde gerçekleşmektedir.

- Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarla, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartı da aranabilir. Bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespiti Bakanlar Kurulunun yetkisindedir.
- Türk vatandaşlığının kazanılmasında başvurular yurt içinde yerleşim yerinin bulunduğu valiliğe, yurt dışında ise dış temsilciliklere bizzat veya bu hakkın kullanılmasına ilişkin özel vekâletname ile yapılır.
- Aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.

## 2.1.2. Türk Vatandaşlığının İstisnai Olarak Kazanılması

Belirli özelliklere sahip yabancılarla, vatandaşlığa alınmada aranan genel şartlara sahip olmasalar da Türk vatandaşlığına istisnai yollarla alınma imkânı tanınmıştır.

İstisnai vatandaşlık yolu ile Türk vatandaşlığını kazanabilecek yabancılar:

- Türkiye'de sanayi tesisi kuran veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel ve sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geleceği düşünülen ve ilgili Bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklife bulunulanlar.
- Uluslararası ilişkilerin gerekliliği ve ülkemizin menfaati veya herhangi bir sebeple Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığını kazanmaları zaruri görülenler
- İskan Kanununa göre göçmen olarak kabul edilenler.

İskan Kanununa göre göçmen, Türk soyundan olanlar ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip İskân Kanunu uyarınca göçmen olarak kabul edilen kişiyi ifade eder. Kimlerin Türk soylu ve Türk kültürüne ait olduğuna Bakanlar Kurulu karar verir. Balkan göçmenleri buna göre Türk vatandaşlığına kabul edilmiştir.

- İstisnai vatandaşlık başvurusunda bulunan kişilerin milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması gereklidir.
- İstisnai vatandaşlık, diğer şartlara bakılmaksızın İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile verilir.

### 2.1.3. Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması

Herhangi bir nedenle Türk vatandaşlığını kaybetmiş kişilerin yeniden Türk vatandaşlığını kazanmaları ikamet şartına bağlı olarak ya da ikamet şartına bağlı olmaksızın kazanma olmak üzere iki yolla gerçekleşir.

#### a. Türk Vatandaşlığının İkamet Şartı Aranmaksızın Yeniden Kazanılması

Aşağıda durumları belirtilen kişiler milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Türkiye'de ikamet şartı aranmaksızın, Türk vatandaşlığını İçişleri Bakanlığı kararı ile yeniden kazanabilirler:

- Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler,
- Ana veya babalarına bağlı olarak iradeleri dışında Türk vatandaşlığını kaybeden ve ergin olmalarından itibaren üç yıl içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar.

Yurtdışında yaşayan ve Türk vatandaşlığından usulüne göre çıkararak bulunduğu ülke vatandaşlığına geçen kişilerin yeniden Türk vatandaşlığını kazanmaları bu yolla gerçekleşmektedir.



### **b. Türk Vatandaşlığının İkamet Şartına Bağlı Olarak Yeniden Kazanılması**

Daha önce Türk vatandaşı olup da Türk vatandaşlığı kaybettirilenler Türkiye'de üç yıl ikamet etmek şartıyla Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

- Bu kişilerin Türk vatandaşlığını kazanmalarına dair yetki Bakanlar Kurulundadır.

Aynı şekilde Türkiye'de ikamet edip de seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kaybedenler .Türkiye'de üç yıl ikamet etmek şartıyla Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilirler.

- Kaybettirme ya da seçme yoluyla Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin yeniden Türk vatandaşı olabilmeleri için millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hallerinin bulunmaması gereklidir.

### **2.1.4. Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılması**

Bir Türk vatandaşı ile evlilik, doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Türk vatandaşı ile evliliğe bağlı olarak Türk vatandaşlığını talep edebilmek için, başvuran kişinin başvuru anında en az üç yıldan beri bir Türk vatandaşı ile evli olması ve evliliğinin devam ediyor olması gerekmektedir. Bu şartlar sağlandığında kişi Türk vatandaşlığına "sadece" başvurma hakkını elde etmektedir.

Türk vatandaşı ile evlenen yabancı eş, yukarıda sayılan ön şartların varlığı hâlinde, evlenme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanmak için yetkili makamlara müracaat etme hakkını elde etmiş olacaktır.

Başvuru ön şartları gerçekleşikten sonra, yabancı eşin Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için aranan şartlar;

- Aile birliği içinde yaşama,
- Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,
- Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmama, olmak üzere üç temel şarttır.

Bu asli şartların tespiti yetkili makamlarca yapılır.

Uygulamada evlilik birliği ile bağdaşmayacak faaliyetlerde bulunmamanın tespitinde fuhuş yapmak, fuhuşa aracılık yapmak gibi kriterler araştırılmaktadır.

Vatandaşlık başvurusu yapılan makam, yapacağı inceleme sonucu oluşan kanaatini de içeren dosyayı, karar alınmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderir. İçişleri Bakanlığının ilgili hakkında vereceği vatandaşlık kararı ile birlikte, yabancı eş Türk vatandaşlığını kazanmış olur.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyi niyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancıların evliliğinin butlanına karar verilmesi halinde, Türk vatandaşlığını muhafaza edip etmeyeceği konusu başvuru yapılan şehrin valiliği aracılığıyla İçişleri Bakanlığından sorulur.

Evlenmenin eşin vatandaşlığına etki edebilmesi için, hukuken geçerli bir evliliğin varlığı gereklidir. Evlenmenin ehliyet ve şartları bakımından ise, her bir tarafın kendi millî hukukuna göre, evlenme ehliyet ve şartları tespit edilecektir. Ehliyet ve şartlar ile şekil kurallarına uygun olarak yapılan evlenmeler, Türk kamu düzenine aykırı sayılan evlilikler ile hülle evlilikleri istisnaları dışında, hukuken geçerli evliliklerdir.

## 2.2. Türk Vatandaşlığının Evlat Edinilme Yoluyla Kazanılması

Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan yabancı, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Evlat edinilecek çocuğun ergin olup olmadığı, bir ehliyet meselesi olduğu için çocuğun millî hukukuna göre tespit edilir. Küçüğün birden fazla ülke vatandaşlığının bulunması durumunda sıkı irtibat halinde olduğu ülke kanunlarına göre ergin olup olmadığına bakılır. Evlatlığın, 'küçük' (ergin olmayan çocuk) olmaması hâlinde, diğer şartın varlığını araştırmaya gerek kalmaksızın vatandaşlık başvurusu reddedilir.

Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartının tespiti, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının diğer şekillerde kazanılması hallerinde izah edilen usülle yapılır.

## 2.3. Türk Vatandaşlığının Seçme Hakkı İle Kazanılması

Türk vatandaşlığını ana veya babalarına bağlı olarak kendi iradesi dışında kaybetmiş olan kişiler seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

- Türk vatandaşlığını ana veya babalarına bağlı olarak kaybeden kişilerin seçme hakkını kullanarak yeniden Türk vatandaşlığı olabilmeleri için ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde Türk vatandaşlığına başvurmaları gerekmektedir.
- Seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığına geçmek isteyen kişiler, Türkiye içinde valiliklere yurtdışında ise dış temsilciliklere verecekleri bir dilekçe ile seçme hakkını kullanırlar.

Seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılması yetkili makamların vereceği kabul kararına bağlı değildir.

- Seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığına geçmek ya da Türk vatandaşlığından ayrılmak, eşin vatandaşlığına tesir etmez.

# VATANDAŞLIK BAŞVURU USULÜ

- Türk vatandaşlık başvurusu, Türkiye içinde ikamet edilen yer valiliği, yurt dışında ise Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliği, başkonsolosluğu veya konsolosluklarına yapılır.
- Türk vatandaşlığı başvurusu, vatandaşlığı kazanmak isteyen kişi tarafından bizzat yapabileceği gibi resmi vekâlet verilen vekil tarafından da yapılabilir. Posta ile yapılan başvurular kabul edilmemektedir.

Müracaat makamlarının vatandaşlığa alınmaya yönelik taleplerin esasına ilişkin karar verme yetkileri yoktur. Müracaat makamları, başvurunun usule ilişkin şartlarının yerine getirilip getirilmediğinin tespitini yapabilirler.

Vatandaşlık kararında karar mercii kural olarak İçişleri Bakanlığıdır. Ancak, istisnai yollarla Türk vatandaşlığının kazanılmasında vatandaşlığa karar verme yetkisi Bakanlar Kurulu'na aittir. Aynı şekilde kaybettirme kararı ile Türk vatandaşlığını kaybeden kişilerin yeniden Türk vatandaşlığına alınmalarında da yetki Bakanlar Kurulundadır.

- Başvuruda, başvuru makamı dosyayı vatandaşlık başvuru inceleme komisyonuna havale eder. İnceleme Komisyonu yurt içinde, il valisi veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığında, il müdürlüğü, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, il millî eğitim müdürlüğü ve sosyal hizmetler il müdürlüğünden en az şube müdürü düzeyindeki temsilcilerden oluşur. Komisyon kendisine başvuru makamınca gönderilen dosyalar hakkında inceleme yaparak vatandaşlık başvuru şartlarının yerine gelip gelmediğini tespit eder. Kanunda aranan şartların yerine getirildiğini tespit eden komisyon rapor hazırlayarak İçişleri Bakanlığına gönderilmek üzere müracaat makamına gönderir. Müracaat makamı, hazırlanan vatandaşlık başvuru dosyasını kendi görüşü ile birlikte talebin esasına ilişkin karar alınması için, İçişleri Bakanlığına gönderir. İçişleri Bakanlığı da, esasa ilişkin incelemesini yaparak, ilgiliinin Türk vatandaşlığını kazanma talebi hakkında kararını verir.

# VATANDAŞLIK KARARINA KARŞI YARGI YOLLARI

Vatandaşlığın kazanılması hususunda yetkili makamın Bakanlar Kurulu olduğu durumlarda verilen karara karşı yargı yoluyla itiraz Danıştay'da yapılır.

Vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin olarak içişleri Bakanlığı tarafından verilen idari kararlara karşı ise yetkili idare mahkemeleri nezdinde iptal davası açılabilir.

Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış (60) gündür.

İdare mahkemeleri tarafından verilen nihai kararlar ile Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak vermiş olduğu kararlara karşı temyiz başvurusu ise mahkeme kararının tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yapılır.



# TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMANIN SONUCLARI

Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığına alınan kişi, yetkili makamın karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanır. Bu kişi karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlarının tâbi olduğu hak ve yükümlülükler tâbi olur.

- Eş bakımından sonuçları:** Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasının diğer eşin vatandaşlığına etkisi yoktur.
- Çocuklar bakımından sonuçları:** Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığına alınan kişinin ergin çocuklar, ana veya babanın Türk vatandaşlığına alınmasından hiçbir şekilde etkilenmezler. Türk vatandaşlığının kazanılması sadece küçük çocuklar bakımından sonuç doğurur. Türk vatandaşlığını kazanan kişinin velayeti kendisinde olan küçük çocuklar diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Diğer eşin, çocukların Türk vatandaşlığını kazanmalarına muvafakat etmemesi hâlinde, ana veya babanın mutat meskeninin bulunduğu yer mahkemesinin kararına göre işlem yapılır. Yetkili mahkeme, Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığının kazanılmasında çocuğun menfaatlerini dikkate alarak karar verir.
- Ana veya babalarının Türk vatandaşlığını kazanmasından etkilenmeyen çocuklar, reşit olmalarından sonra, yetkili makam kararı ile genel olarak vatandaşlığa alınma hükümlerinden yararlanarak Türk vatandaşlığını kazanabilirler.
- Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar, talepte bulunmak şartıyla Türkçe ad ve soyadı alabilirler. Türk alfabetesinde kullanılan harfleri kullanmak şartı ile önceki ad ve soyadlarını kullanmalarında da herhangi bir engel yoktur.







TÜRK  
VATANDAŞLIĞININ  
KAYBI

# TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYBI

Türk Vatandaşlığının kaybı “yetkili makam kararı” veya “seçme hakkının kullanılması” yolu ile gerçekleşmektedir.

Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler kayıp tarihinden itibaren yabancı muamelesine tabi tutulurlar. Yabancı statüsünde olmalarına rağmen bazı kişilerin Türk Vatandaşlık Kanununun 28 inci maddesi çerçevesinde bazı hakları kullanmalarına kanun koyucu imkân vermektedir. Bu durum Mavi Kart düzenlemesi bölümünde ayrıntılı olarak incelenecaktır.

# TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAYIP HALLERİ

## 1.YETKİLİ MAKAM KARARI

“Çıkma”, “Kaybettirme” ve “Vatandaşlığa Alınmanın İptali” olmak üzere 3 yolla yetkili makam kararı sonucu vatandaşlık kaybedilmektedir.

### 1.1. Çıkma

Vatandaşlıktan çıkışa Türk vatandaşı olan kişilerin “izin” alarak “kendi isteğiyle” vatandaşlıktan çıkışması ve başka bir devletin vatandaşlığına geçmesi ya da sadece Türk vatandaşlığından çıkararak yine vatandaşı olduğu diğer ülke vatandaşı olarak kalması durumudur.

- Çıkma izni vermeye yetkili makam İçişleri Bakanlığıdır. Vatandaşlıktan çıkış talebi tek başına sonuç doğurmamakta ve ancak Bakanlığın vatandaşlıktan çıkmaya izin vermesiyle vatandaşlığın kaybı söz konusu olmaktadır.
- Çıkma talebi için kişi yurttaşında ikamet edilen yer valiliğine, yurtdışında ise dış temsilciliklere başvurmalıdır.

**Türk vatandaşlığından çıkışma izni isteyen ve gerekli şartları taşıyan kişiler için müracaat makamlarınca aşağıda belirtilen belgelerden oluşan dosya düzenlenir:**

- a) İsteğe belirten form dilekçe (VAT-9),
- b) Müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği,
- c) Başka bir devlet vatandaşlığı kazanılmış ise bunu gösteren usulüne göre onaylanmış belgenin noter tasdikli Türkçe tercumesi,
- ç) Henüz başka bir devlet vatandaşlığı kazanılmamış ise kazanmak istedikleri yabancı devlet vatandaşlığına kabul edileceklerine ilişkin usulüne göre onaylanmış teminat belgesinin noter tasdikli Türkçe tercumesi

- Tamamlanan dosya karar alınabilmesi adına İçişleri Bakanlığına gönderilir.
- Vatandaşlıktan çıkmak için başvuran kişiye 2 yıl içerisinde vatandaşlıktan çıkışması için “çıkma izin belgesi” verilir. Vatandaş bu iki sene içerisinde vatandaşlıktan çıkmak ve dolayısıyla başka ülke vatandaşlığını kazandığını resmi olarak belgeleyen evrakı yurtdışında dış temsilciliklere (büyükelçilik, başkonsolosluk) yurtiçinde ise ikamet edilen yer valiliğine bildirmek mecburiyetindendir. Aksi halde çıkışma izin belgesi geçersiz hale gelecektir.

**Vatandaşlıktan bu şekilde çıkışmanın şartları ise şunlardır:**

- a) Ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak. (Vasının izni aranmamaktadır.)
- b) Yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olmak veya kazanacağına ilişkin inandırıcı belirtiler bulunmak. (Eğer kişi Türk vatandaşlığını kaybetmekle vatansız kalacak ise vatandaşlıktan çıkışma izni verilmez.)
- c) Herhangi bir suç veya askerlik hizmeti nedeniyle aranan kişilerden olmamak.
- ç) Hakkında herhangi bir mali ve cezai tahdit bulunmamak.
- Vatandaşlıktan çıkan kişi “çıkma belgesini” aldığı andan itibaren “yabancı” statüsündedir. Çıkma izni alma suretiyle vatandaşlığını kaybeden kişi, Türk vatandaşlığını doğumla kazanmış ise Mavi Kart alma hakkına sahip olur.
- Vatandaşlıktan çıkan kişinin eşi Türk vatandaşı olarak kalmaya devam eder.

**Vatandaşlıktan çıkan kişinin çocukları için ise;**

- 1- Vatandaşlıktan çıkan kişi talep eder ve eşи de bu talebe muvafakat ederse çocuklar da vatandaşlığı kaybeder.
- 2- Vatandaşlıktan çıkan kişi talep eder ve fakat eş kabul etmez ise hâkim bu konuda karar verir.
- 3- Eğer eşlerin her ikisi de vatandaşlıktan çıktı ise çocuklar da vatandaşlığı kaybeder.
- 4- Eşlerden biri ölmüş ise; Türk vatandaşlığını kaybeden ana veya babanın çocuklar ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder.
- 5- Çıkma izni ile vatandaşlığı kaybeden ananın evlilik birliği dışında doğan çocuklar analarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeder.

## 1.2. Kaybettirme

İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı ile vatandaşlığın kaybettirilmesi yoludur.

Aşağıda belirtilen eylemlerde bulunduğu resmi makamlarca tespit edilen kişilerin Türk vatandaşlığı Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile kaybettirilebilir:

- a) Yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da bu görevi bırakmaları kendilerine yurt dışında dış temsilcilikler, yurt içinde ise mülki idare amirleri tarafından bildirilmesine rağmen, üç aydan az olmamak üzere verilecek uygun bir süre içerisinde kendi istekleri ile bu görevi bırakmayanlar.
- b) Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde Bakanlar Kurulunun izni olmaksızın kendi istekleriyle çalışmaya devam edenler.
- c) İzin almaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanlar.
  - Burada yetkili makam anlaşılıcagı üzere Bakanlar Kuruludur. Vatandaşlığı kaybettirilen kişiye ilişkin bu karar Resmi Gazetede yayımlanır. Kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarih tebliğ tarihi sayılır ve kaybettirme kararı o günden itibaren hükm (etki) ifade eder.
  - Bu yolla vatandaşlığını kaybeden kişi ancak İçişleri Bakanlığının izni ile Türkiye'ye giriş yapabilir.
  - Vatandaşlığını bu yolla kaybeden kişinin eş ve çocukları bu karardan etkilenmez. Kaybettirme kararı tamamen şahsi bağlayıcılığı olan bir karardır.
  - Bu yolla vatandaşlığını kaybeden kişi Mavi Kart ve onun sağladığı haklardan istifade edemez.
  - Vatandaşlığını kaybeden kişi kaybettiği andan itibaren yabancı sayılacağından malvarlığı açısından Türkiye'de bir yabancıının edinebileceği üst sınırından daha fazla mal varlığına sahip ise bu malları tasfiye edilir.



- Hakkında kaybettirme kararı verilen kişi yeniden vatandaşlığa alınma imkânına sahiptir. Bunun şartları Türk Vatandaşlık Kanununda belirtilmiştir.

### 1.3. Vatandaşlığa Alınmanın İptali

Türk vatandaşlığını kazanma kararı; ilgiliinin yalan beyanı veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususları gizlemesi sonucunda vuku bulmuş ise kararı veren makam tarafından iptal edilir. İptal kararı, karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.

- Vatandaşlığa alınması iptal edilen kişiye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eş ve çocuklar var ise onların da vatandaşlığı iptal edilir.
- Bu kişiler Türkiye'de yabancı statüsüne geçerler. Doğumla Türk vatandaşlığını kazanmamış olduklarından Mavi Kart edinme ve sağladığı haklardan istifade etme imkânları bulunmamaktadır.
- İptal kararı eğer malların tasfiyesini de öngörüyorrsa ilgiliinin 1 yıl içerisinde mallarını tasfiye etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tasfiye işlemi re'sen Hazine tarafından gerçekleştirilir. Bu durumda elde edilen gelir ilgiliinin hesabına aktarılır.
- İptal kararına karşı yargı yoluna gidilmesi halinde tasfiye işlemi dava sonuna kadar ertelenir.
- Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen kişi Türk Vatandaşlık Kanununun 11. maddesinde belirtilen şartlar çerçevesinde Türk vatandaşlığını kazanabilir.



## 2. SEÇME HAKKI İLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI

Aşağıda durumları belirtilenler, ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde Türk vatandaşlığınından ayrılabilirler:

- a) Ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle doğumla Türk vatandaşlığı olanlardan yabancı ana veya babanın vatandaşlığını doğumla veya sonradan kazananlar.
- b) Ana ya da babadan dolayı soy bağı nedeniyle Türk vatandaşlığı olanlardan doğum yeri esasına göre yabancı bir devlet vatandaşlığını kazananlar.
- c) Evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazananlar.
- ç) Doğum yeri esasına göre Türk vatandaşlığı oldukları halde, sonradan yabancı ana veya babasının vatandaşlığını kazananlar.
- d) Herhangi bir şekilde Türk vatandaşlığını kazanmış ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazananlar.
- Eğer seçme hakkı ile Türk vatandaşlığını çeken kişi, Türk vatandaşlığını kaybetmekle vatandaş - yani herhangi bir devlet vatandaş olamayacaksa – kalacaksa seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığınından ayrılamaz.

Seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığınından ayrılmak isteyenlerin bu isteklerini belirtir bir dilekçe ile müracaat makamlarına yazılı olarak başvurmaları gereklidir.

Başvuru üzerine müracaat makamlarında ilgili dilekçesine kazandığı devlet vatandaşlığını gösterir usulüne uygun onaylanmış belgenin noter tasdikli Türkçe tercümesi ile nüfus kayıt örneği eklenir ve karar alınmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir.

- Bu yol ile vatandaşlığını kaybeden kişiler, seçme hakkının kullanılmasına ilişkin şartların varlığını tespit eden karar tarihinden itibaren yabancı statüsüne tabi olurlar. Bu karar, İçişleri Bakanlığı tarafından verilmektedir.
- Bu yol ile kaybin eşe ve çocuklara tesiri ise “Çıkma” yolu ile vatandaşlığı kaybeden kişilerin durumunun eş ve çocuklarına tesiri ile aynıdır.

# VATANDAŞLIK KARARINA KARŞI YARGI YOLLARI

Vatandaşlığın kazanılması hususunda olduğu gibi kaybedilmesi hallerinde de yetkili makamın Bakanlar Kurulu olduğu durumlarda verilen karara karşı yargı yoluyla itiraz Danıştay'da yapılır.

Vatandaşlığın kaybedilmesine ilişkin olarak içişleri Bakanlığı tarafından verilen idari kararlara karşı ise yetkili idare mahkemeleri nezdinde iptal davası açılabilir.

Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış (60) gündür.

İdare mahkemeleri tarafından verilen nihai kararlar ile Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak vermiş olduğu kararlara karşı temyiz başvurusu ise mahkeme kararının tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yapılır.







MAVİ KART

# MAVİ KART NEDİR?

Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkışma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesinde belirtilen altsoylarına verilen ve söz konusu maddede belirtilen haklardan faydalana bilceklerini gösteren resmi belgeyi ifade eder.



# MAVİ KART ALABİLMENİN ŞARTLARI

1. Doğumla Türk vatandaşlığı olmak ve
2. Türk vatandaşlığını çıkmaya izni almak (m.25-28) suretiyle kaybetmek (bu iki şartın birlikte bulunması gereklidir); veya doğumla Türk vatandaşlığı olup da çıkmaya izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin üçüncü dereceye kadar olan altı soyundan (çocuk ve torun) olmak (3. dereceden itibaren belirleme hakkı Bakanlar Kuruluna aittir m.28/4).
  - Dolayısıyla;
  - 1. Türk vatandaşlığını sonradan kazananlar ile
  - 2. Türk vatandaşlığını çıkmaya izni alınan dışındaki diğer usullerle kaybedenler Mavi Kart alma hakkına sahip değildirler.



# MAVİ KARTIN SAĞLADIĞI HAKLAR

Genel kural olarak Mavi Kart sahipleri Türk vatandaşlarına tanınan tek mil haklardan faydalananılar.

Bu çerçevede; Mavi Kart alma hakkına sahip olan kişilerin Türkiye'deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemler, ilgili kurum ve kuruluşlarca Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuat çerçevesinde yürütülür.

Ayrıca Mavi Kart sahipleri kamu kurum ve kuruluşlarında işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalışabilme hakkına da sahiptirler.





# MAVİ KARTLILARIN FAYDALANAMAYACAGI HAKLAR

Mavi Kart sahiplerine verilen haklar genel olarak kamu güvenliği ve kamu düzeni gerekçeleriyle sınırlanabilecektir.

Haklar konusundaki diğer sınırlamalar:

- Seçme ve seçilme hakkı,
- Muafen araç veya ev eşyası ithal etme hakkı,
- Bir kadroya dayalı ve kamu hukuku rejimine tabi olarak asli ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunma hakkı (memuriyet hakkı),
- Sosyal güvenliğe ilişkin hakların kullanımında ilgili kanunlardaki hükümlere tabi olma esası, şeklinde Kanunda özetlenmiştir.

Kanunda ayrıca Mavi Kart sahiplerinin askerlik hizmetini yapma yükümlülüğü bulunmadığı ifade edilmiştir.



# SIKÇA SORULAN SORULAR

## ***Mavi Kart’ı nereden ve nasıl alabilirim?***

Mavi Kart, yurtdışında dış temsilcilikler, yurt içinde ilçe nüfus müdürlükleri tarafından düzenlenir. Mavi Kart almak için; iki adet fotoğraf ve yabancı devlet vatandaşı olduğunu gösteren kimlik belgesi veya pasaport ile müracaat etmek yeterlidir.

## ***Türk vatandaşlığından çıktıktan sonra nüfus olaylarındaki değişiklikleri bildirmeli miyim?***

Mavi Kartlılar, evlenme, boşanma, soyadı değişikliği gibi nüfus olaylarını belgeleriyle bildirmekle yükümlüdürler. Böylece, değişikliklerin Mavi Kartlılar Kütüğüne işlenmesi ve diğer kurumlarda görünmesi sağlanır.

## ***Mavi Kart sahipleri Türkiye’de belli başlı hangi haklara sahiptir?***

- Yabancı ülke vatandaşlarının aksine, ikamet tezkeresi almadan Türkiye’de ikamet edebilirler.
- Türkiye’de, çalışma izni almaya gerek olmadan özel sektörde çalışabilirler.
- Kamu kurum ve kuruluşlarında; işçi, geçici veya sözleşmeli personel olarak çalışabilirler, ancak, (kadrolu memur, kadrolu işçi gibi) bir kadroya dayalı ve kamu rejimine tabi olarak aslı ve sürekli kamu hizmeti görevlerinde bulunamazlar.
- Türkiye’de gayrimenkul alıp satabilirler keza tapu işlemlerinde mavi kart, tek başına kimlik belgesi olarak kullanılabilir.
- 2014 yılında yapılan değişikliğe göre, Mavi Kart sahiplerinin yurtdışında Türk vatandaşı olarak geçen sürelerinin borçlandırılması imkânı tanınmıştır. Buna göre, borçlanma süreleri ve yaşı yeterli olan Mavi Kartlılara emekli aylığı bağlanmasıında herhangi bir engel bulunmamaktadır.
- Bireysel emeklilikte devlet katkısından faydalananabilirler.
- Yurtdışından getirdikleri telefonlarını kaydettirebilirler (ayrınlı bilgi: 0090 312 294 94 94).
- e-Devlet şifresi alabilirler.
- BİMER başvurusu yapabilirler.



- Kamu ihalelerine yerli iştirakçı olarak katılım sağlayabilirler.
- Üniversitelerimize yabancı öğrenci statüsüyle giren Mavi Kartlı öğrenciler, normal öğrenim süreleri boyunca harçtan muaf durumdadırlar.
- Özel eğitim kurumları kanunu kapsamında faaliyette bulunan ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim gören Mavi Kart sahibi özürlü bireylerin eğitim giderleri Türk vatandaşları gibi karşılanabilmektedir.
- Mavi Kartlı engelliler, araç alanında tıpkı Türk vatandaşları gibi ÖTV indiriminden yararlanarak araç alabilmektedir.
- Turist rehberliğini meslek olarak icra edebilmektedirler.
- Mavi Kart sahipleri TUS'a (Tİpta Uzmanlık Sınavı) girebilmektedir (ancak zorunlu hizmet döneminde atanamadıkları için [döner sermeyeden] düşük ücret almaları söz konusudur).
- Mavi Kartlılar, Türkiye'de çalışmaktadır ya da yabancı vatandaş olarak TURİNG otomobil kurumu üzerinden 2 yılına araç getirme ve kullanma hakkına sahiptir. Aynı şartlar devam ettiği sürece bu süre uzatılabilir.

Bunlar gibi Türk vatandaşlarına tanınan birçok haktan faydalananlardır.

#### **Konuya ilgili detaylı bilgiyi nereden alabilirim?**

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü internet sitesinde [www.nvi.gov.tr](http://www.nvi.gov.tr) -> Sık Sorulan Sorular -> Mavi Kart bölümünü ziyaret edebilirsiniz.

**! Yurda girişinizde Mavi Kartınızı ibraz etmeniz vize sorunu yaşamamanızı önleyecektir.**





# FEDERAL ALMANYA VATANDAŞLIĞI





ALMAN  
VATANDAŞLIĞININ  
KAZANILMASI

# Vatandaşlık Hukukunun Temelleri

Almanya'da modern vatandaşlık hukukununun kökleri, 22 Temmuz 1913 tarihli (yürürlük tarihi 1 Ocak 1914) İmparatorluk ve Vatandaşlık Kanunu'na kadar uzanır. 2000 yılında yapılan değişiklikle, kanunun ismi bu güne kadar ulaşan şekilde "Vatandaşlık Kanunu" olarak değiştirilmiştir. Kanunun her eyalette aynı şekilde uygulanmasını sağlamak maksadıyla, Federal İçişleri Bakanlığı, yasanın uygulamasına ve yorumuna ilişkin genel uygulama yönetmeliği çıkarmıştır.

## Alman Vatandaşlığını Kazanma Yolları

Vatandaşlığın tanım (Alman devlette tabiiyet) ve şartları yasa ile düzenlenmiştir. Alman vatandaşlığını kazanmanın iki temel yolu, soy (kan) bağı esası (jus sanguinis) ve toprak/doğum yeri esasıdır (jus soli). Bu iki temel model haricinde, belirli şartlar oluştuğunda müracaat üzerine vatandaşlığın kazanılması yolu da mevcuttur.



# Alman Vatandaşlığının Doğum ile Kazanılması

## 1. Soy Bağı Esası (jus sanguinis)

Alman vatandaşlığını kazanma yollarından biri soy bağı esasıdır. Anne veya babadan birinin Alman vatandaşlığına sahip olması durumunda, çocuk doğumla otomatik olarak Alman vatandaşlığını kazanır. Burada anne veya babanın çifte veya çoklu vatandaşlığa sahip olmasının önemi yoktur (örnek: Türk ve Alman vatandaşı). Soy bağı esasıyla Alman vatandaşlığının kazanılmasının avantajı, birden fazla vatandaşlığın olup olmadığına bakılmaksızın, daimi olarak Alman vatandaşlığının kazanılmasıdır. Bu durumda çocuk belirli bir yaştan sonra, vatandaşlıklardan birinin arasında seçim yapma zorunda olmayacağıdır.

**Örnek:** Anne A, Türk ve Alman vatandaşlığına aynı anda sahiptir. Baba B, Türk vatandaşıdır. Çiftin dünyaya getirdikleri müşterek çocukları, doğumla otomatik olarak soy bağı esası gereği her iki vatandaşlığa da sahip olacaktır. Burada çoklu vatandaşlık durumu gerçekleşmiştir.

Soy bağı esasında, ana çocuğu dünyaya getiren kadın, baba ise doğum anında kadınla evli olan erkektir. Babalık ayrıca şekeiten tanınmış olabilecegi gibi mahkeme tarafından tespiti de mümkündür (Alman Medeni Kanunu (BGB) madde 1592).

Ebeveynden sadece baba Alman vatandaşı ise, boşanma durumunda babalığın tespiti çocuk henüz 23 yaşını doldurmadan yapılması gereklidir. Bu hak düşürücü bir süredir. Sürenin geçirilmemesi için, babalığın tespitine ilişkin davanın açılması yeterlidir. İlgili davanın süre sona erdikten sonra neticelenmesi bir önem taşımaz.

Konuya ilgili dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, babalığın tanınmasıyla ilgili referans noktasının kişinin çocuğun biyolojik babası olup olmadığı değildir. Bunun sonucu olarak, çocuk babalığın tanınmasıyla birlikte, babalığı tanıyan kişinin biyolojik baba olup olmadığından bağımsız bir şekilde soy bağı esası gereğince Alman vatandaşlığını kazanmış olur.

Ancak ilgili daire Alman Medeni Kanunu'nun 1600. maddesinde sıralanan sebeplerden dolayı babalığa itiraz edebilir. İtirazın başarılı olması durumunda çocuk, eğer beş yaşını tamamlamamış ise, vatandaşlık statüsünü kaybeder (§ 17 Abs. 3 S. 1, 3. Var. i.V.m. Abs. 2 StAG). Beş yaş ve üzerindeki çocuklar için bu geçerli değildir ve dolayısıyla beş yaşın üzerindeki çocuklar bu hususta kanunen imtiyazlıdır. Sadece babalığı tanıma yoluyla çocuğun vatandaşlık elde etmesi imkânının kötüye kullanılması durumunda, ilgili makamın babalığa itirazı kabul edilirse, çocuk beş yaşın üzerinde dahi olsa, Alman vatandaşlığını kaybedecektir.

**Örnek:** Alman vatandaşı olan B, 7 yaşındaki Ç'yi babalığın tanınması yoluyla nüfusuna geçirmiştir. Çocuğun annesi A, Türk vatandaşıdır. Ç bu durumda Türk vatandaşlığının yanında, Alman vatandaşlığını da kazanmıştır. A ve B, çocuk Ç'nin doğumunda evli değildir; esasen daha yeni tanışmışlardır. Babalığın tanınması yoluyla B ve A, evlilik birliği kurmaktan ziyade, bir taraftan Ç'nin Alman vatandaşlığını kazanmasını amaçlarken, diğer taraftan da anne A için oturum müsaadesi almak istemektedirler. İlgili makam, B ve A'nın bu amaçlarını öğrenerek, hakkın kötüye kullanılacağı gereğesile babalığın tanınmasına itiraz etmiştir. İtirazın kabul edilmesi neticesinde Ç Alman vatandaşlığını kaybedecektir. Ç'nin beş yaşından büyük olması, hakkın kötüye kullanılması söz konusu olduğu için dikkate alınmayacağı.

Eğer bir çocuk, babalığın tanınması sürecinde, Alman vatandaşlığını müracaat yoluyla kazanmışsa, babalığın tanınmasıyla birlikte, müracaat sonucu kazanılan vatandaşlık geçerliliğini kaybeder. Zira babalığın tanınmasıyla birlikte soy bağı esası gereğince vatandaşlık kazanılmıştır. Bu statü hukuken önceliklidir.

**Bulunmuş Çocuklar:** Almanya sınırları içerisinde bulunan çocuklar, aksi ispatlanana kadar, Alman olarak kabul Görürler. Bu varsayımin sonucu, soy bağı esasına göre bulunan çocuk vatandaşlığı kazanacaktır. Bulunmuş çocukların yabancı uyruklu olduklarına dair bir iddia söz konusu olursa, müddeei iddiasını ispatla mükelleftir. Bu durumda çocuğun yabancı uyruklu olabilme ihtimal ve olasılığı yeterli olmayıp, kesin ve net ispat aranmaktadır.



## 2. Doğum Yeri Esası (jus soli)

Almanya sınırları içerisinde doğan bir çocuk, ebeveynlerden hiçbirinin Alman vatandaşı olmadığı durumda da doğum yeri esasına göre Alman vatandaşlığını kazanabilir. Vatandaşlık Kanununun 4. maddesinin 3. fıkrasına göre,

- çocuğun Almanya sınırları içerisinde doğmuş olması (\*)
- ebeveynden birinin, mutat meskeninin en az sekiz yıldır hukuka uygun olarak Almanya sınırları içerisinde bulunması ve
- bu ebeveynin, süresiz oturma hakkına sahip olması durumunda  
çocuk Alman vatandaşlığını kazanacaktır. (\*\*)

Soy bağı prensibinden farklı olarak, doğum yeri esasına göre Alman vatandaşlığını elde edenler, çöktü/çifte vatandaşlık durumunda, genelde seçme zorunluluğuna (Optionspflicht) tabidirler. (\*\*\*)

**Örnek:** Çocuk Ç, 2015 yılında Alman topraklarında dünyaya gelmiştir. Ebeveynleri Anne A ve Baba B, Türk vatandaşlarıdır, 2006 yılından beri Almanya'da yaşıyorlardır ve süresiz oturma müsaadesine sahiptirler. Ç, doğumla birlikte, soy bağı esasına göre kazandığı Türk vatandaşlığının yanı sıra, toprak esası gereği Alman vatandaşlığına da hak kazanır.

(\*) *Almanya bayrağını taşıyan veya taşıma hakkına sahip gemi ve uçaklarda gerçekleşen doğumlardır, Almanya sınırları içerisinde gerçekleşmiş gibi sayılır.*

(\*\*) *Mutat meskeni sekiz yıldır Almanya olan ebeveynle, süresiz oturma müsaadesine sahip olan kişi aynı kişi, aynı ebeveyn tarafı olmalıdır.*

(\*\*\*) *İsviçre vatandaşları veya onların aile fertleri, 21 Haziran 1999 tarihli Avrupa Birliği ve üye devletlerle İsviçre Federal Birliği arasındaki anlaşma gereği, süresiz oturma hakkı yerine oturma müsadesi de sunabilirler.*

Mutat mesken kavramı, Almanya'nın kişi için geçici olmayan ikametgâh olduğunu ve bilinmeyen bir zamana kadar devam edecek olan yerleşimini tarif etmektedir. Değerlendirme sonucu, kişinin yaşam ve geçim merkezinin nerede olduğu tespit edilmektedir. Kişinin bu yerde ikameti içinden gelen bir istekle olmalıdır. Bu manada, söz konusu ebeveynin, çocuğun doğumuna kadar olan sürede, en az sekiz yıl geçim ve yaşam merkezi olarak, Almanya'da yaşamış olması gereklidir. Burada, aralıklı geçen zaman dilimleri değil, bir bütün olarak geçirilen zaman dönemi dikkate alınacaktır. Altı ayı aşan süreler, sekiz yıllık bu zaman diliminin hesabında, kesinti olarak kabul edilir (§ 12b Abs. 1 StAG).

**Süresiz Oturma Hakkı:** AB vatandaşı olmayanlar (üçüncü ülke vatandaşları), ya bir yerleşme müsaadesine (İkamet Yasası madde 9 gereği) veya AB için sürekli oturma hakkına (İkamet Yasası madde 9a gereği) sahip olmalıdır. Eğer oturma hakkı geçmişe şamil olarak geri çekilirse, çocuk için, vatandaşlığın kazanılmasına esas olan sebep de ortadan kalkar.

# Vatandaşlığa Alınma Yoluyla Vatandaşlığın Kazanılması

Vatandaşlık, yukarıda sayılan esaslara göre doğumla kazanılmıyorsa, vatandaşlığa alınma yoluyla da kazanılabilir. Bu bağlamda vatandaşlığa alınma müracaat yoluyla gerçekleşir. Vatandaşlığa müracaatın çeşitleri aşağıda açıklanmıştır: Hak yoluyla vatandaşlığa alınma, yetkili makamın takdiri ile vatandaşlığa alınma ve eşler için geçerli olan kolaylaştırılmış vatandaşlığa alınma üsülleri vardır.



## 1. Müracaat Yoluyla Vatandaşlığa Alınma (Vatandaşlık Yasası 10. Madde)

Vatandaşlığa alınmak için müracaat eden kişi ilgili maddede belirtilen şartları yerine getiriyorsa, vatandaşlığa alınmak zorundadır. Böyle bir durumda, vatandaşlığa müracaatı değerlendiren kurum, müracaatı reddedemez ve müracaatın gereğini yerine getirmek zorundadır.

Aşağıdaki şartlar yerine getirilmişse, müracaat hâlinde vatandaşlığa alınma hakkı mevcuttur:

- Mutat yerleşim merkezi/sürekli ikametgâhi kesintisiz sekiz yıldan beri yurt içinde ise (Bu süre uyum çalışmalarında gösterilen olağanüstü performanslarda altı yıl, uyum kursunun başarıyla tamamlanması hâlinde ise yedi yıldır.)

**“Olağanüstü uyum performansı”**na örnek olarak, Almanca dilini B2 düzeyinde bilme veya kamuya yararlı bir dernek veya organizasyon bünyesinde gönüllülük esasına dayalı olarak olağanüstü hizmetler göstermek sayılabilir.

**Eş ve çocuklarda Almanya'da yaşanan sürelerin kısaltılması:** Eş ve reşit olmayan çocuklar birlikte vatandaşlığa alınıborlarsa, bu kişiler için Almanya'da sekiz yıllık sürenin doldurulması şartı aranmaz. Uygulamada, eşin birlikte vatandaşlığa alınmasında, Almanya'da en az dört yıllık bir süre geçirilmesi yeterlidir. Altı yaşından büyük çocuklarda üç yıllık bir sürenin Almanya'da geçirilmesi aranır. Eğer çocuk altı yaşından küçük ise, hayatının yarısını Almanya'da geçirme şartı aranır. Buna ek olarak, diğer şartların da yerine getirilmesi gereklidir. Birlikte vatandaşlığa alınmada, işlemin birlikte yürütülmesi kesin şart değildir, yakın bir zamanda gerçekleşmiş yeterlidir.

- Süresiz oturma müsaadesi
- Temel özgürlükçü demokratik anayasal düzene uyacağına dair taahhütname ve temel özgürlükçü demokratik düzene karşı hareket içerisinde olmayacağına dair açıklama

16. yaşını tamamlamamış yabancılar veya fiil ehliyeti bulunmayanlarda temel özgürlükü demokratik anayasal düzene uyacağına dair taahhütname ve temel özgürlükü demokratik düzene karşı hareket içerisinde olmayacağına dair açıklama şartı aranmaz.

- Geçmişte temel özgürlükü demokratik düzene karşı hareket içerisinde bulunulmuşsa, bundan vazgeçildiğinin inandırıcı bir şekilde ispatı
- Müracaat sahibinin kendisi ve yakınları için geçimini temin edebiliyor olması ve şahsi kusurunun sebebiyet verdiği bir sosyal yardım veya "Hartz IV"den yararlanma durumunun oluşmamış olması

**Geçimin Temini:** Uygulamada, geçim garantisinden bahsedilirken geleceğe yönelik tahminî bir karar söz konusudur. Müracaat sahibinin, müracaat tarihinde çalışıyor olması yeterli değildir. Bunun ötesinde, gelecekte, öngörebilen bir süre içerisinde, işsiz kalmayacağı tahmin edilebilir. Karar alınırken, çocuk parasına ilişkin haklar da geçim teminine dâhil edilerek hesaplanacaktır.

**Örnek:** Stuttgart İdare Mahkemesinin 15.08.2013 tarih ve 11 K 3272/12 nolu ve Düsseldorf İdare Mahkemesinin 07.02.2011 tarih ve 8 K 7215/09 nolu kararı: Meslek eğitimi alan A, lise bitirme sınavlarında üstün başarı göstermiştir. Meslek eğitiminin ilk iki yılında, eğitimine kesintisiz devam edebilmiştir. Akabinde, vatandaşlığa alınma için müracaatta bulunmuştur. A'nın okul hayatındaki başarısı ve şimdiki meslek eğitimi dikkate alındığında, bu başarısını kalıcı ve devamlı olarak sürdürülebileceği tahmininde kolayca bulunulabilecektir. Meslek eğitimi esnasında aldığı ücret yeterlidir.

İşçi A, değişken bir meslek hayatını geride bırakmıştır. Sürekli iş yeri değiştiren A, hiçbir iş yerinde sürekli sözleşmeyle çalışmamıştır. Şu anki çalıştığı iş yerinde de işi garanti değildir. Deneme süresinde bulunmaktadır. Kısa süreli feshi ihbar sürelerinde ve deneme süresi içerisinde bulunan işçilerde, geçimin garantide olduğuna dair olumlu bir tahminde bulunmak zordur. Önceki çalışma hayatına ilişkin bilgiler de, olumlu bir yaklaşıma karşı durmaktadır.



**Şahsi Kusur:** Vatandaşlığa müracaat eden kişi sosyal yardım alıyor ve bu durum, müracaat sahibinin şahsi kusurundan dolayı kişinin kendi mesuliyet alanına taalluk ediyorsa, vatandaşlığa müracaat talebi reddedilebilir. Bunun için, kişinin sosyal yardımamasına sebebiyet veren durumun önemli ölçüde kendi kusuru ile ortaya çıkmış olması gereklidir. Müracaat sahibinin, sosyal yardım aldığı ancak kendisinin bu duruma düşmesinden sorumlu olmadığı durumlar, örneğin sağlık veya konjonktür gereği işsiz kalma durumları olabilir. Kişi bu süre içerisinde iş aramak için çaba göstermelidir. Aynı şekilde, çocuk bakımı gibi ailevi sebeplerden ötürü veya işletmenin iktisadi problemler nedeniyle işçi çıkartma politikası gütmesinden dolayı işsiz kalınması, vatandaşlık başvurusuna engel teşkil etmez.

**Örnek:** NRW Eyalet Yüksek İdare Mahkemesinin 24.07.2013 tarih ve 19 A 1974/11 numaralı kararı: İşçi A, işini kaybetmiştir. Hâlen çalışabilir durumda olmasına rağmen yeni bir iş bulabilmek için uğraşmamıştır. İş bulma kurumundan kendisine sunulan uygun imkânları ciddiye almamıştır.

Vatandaşlık için müracaatta bulunan kişi, müracaattan itibaren geriye dönük olarak sekiz yıl içerisinde, sosyal haklarla ilgili sorumluluklarını ihlal etmişse ve sorumluluk ihlali, sürekli ve kesintisiz sosyal yardım almasına sebep olmuşsa, sosyal yardım almasının sonucuna katlanacaktır. Alman sosyal hukukuna göre işsiz kişi, çalışma hayatına tekrar dâhil olmaya yönelik bütün tedbirlere katkı sağlamak ve kendisine uygun olarak sunulan iş imkânlarını değerlendirmek zorundadır. (\*)

- Mevcut vatandaşlığın kaybı veya geri verilmesi

(\*) *Bundan hareketle, kendi iş gücü ile uzun vadeli olarak, yaşıllıktaki emeklilik haklarını garanti altına alacak yükümlülükler mevcuttur. Müracaat sahibi, bu yükümlülüğü yerine getiremeyeceğse ve yaşıllıkta, sosyal yardım alacağı bekleniyorsa, geleceğe yönelik tahmini karar olumsuz olarak ortaya çıkar. Bu tür bir değerlendirme, ancak yaşlı müracaat sahiplerinde yapılır (BVerwG, Urt. v. 19.02.2009 – 5 C 22/08).*

**Çoklu vatandaşlığın kabulu (Vatandaşlık Yasası 12. Madde):** Belli şartların yerine gelmesi durumunda çoklu vatandaşlığı kabul eden Alman Vatandaşlık Yasası'na göre, söz konusu istisnai durumlar yetkili makamlar tarafından vatandaşlık işlemleri esnasında kişinin özel beyanı olmaksızın dikkate alınmalıdır. Buna göre, Alman vatandaşlığına alınırken söz konusu olan eski vatandaşlıktan çıkma (veya kayıp) şartı, eğer bu şartı gerçekleştirmesi çok ağır şartlarda mümkün olacaksa, istisnai olarak tatbik edilmeyebilir. Böylesi ağır durumlar için, yasa ortaya çıkabilecek bazı örnek durumları saymaktadır. Örneğin; eğer yabancı devlet hukuku, vatandaşlığından çıkışmasını kabul etmiyorsa, sürekli olarak çıkma talebini reddediyorsa veya vatandaşlığından çıkışmayı makul olmayan şartlara bağlıyorsa, Alman hukukuna göre çoklu vatandaşlık kabul görebilir.

**Söz konusu** eski vatandaşlıktan çıkma şartı AB üyesi ülkelerden gelen yabancılarla, İsviçre vatandaşlarının, Alman vatandaşlığına geçmek istediklerinde uygulanmamaktadır. Bu kişiler mevcut vatandaşlıklarını muhafaza ederek Alman vatandaşlığını alabilirler.

- Herhangi bir cezai eylemden dolayı hükm giymemiş olma. Burada, yabancı bir ülkedeki hükümler de dikkate alınacaktır. (\*)
- Yazılı ve sözlü olarak Almancayı yeterince bilmek (Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Sınıflandırılması, en az B1 seviyesinde dilbilgisi)

(\*) Çocuk/genç cezaları, 90 güne kadar olan para cezaları ve 3 aya kadar tecil edilmiş hapis cezaları, Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesi hükmü gereği dikkate alınmaz. Bir cezai eylem dolayısıyla hükm giymiş olma durumunda, bu hükm, adli sicil kayıtlarında bulunduğu müddetçe, vatandaşlığa alınmanın önünde engel teşkil eder. Belirli sürelerin geçmesiyle, bu cezalara ilişkin kayıtlar silinmektedir. Bu durumda engel de ortadan kalkmaktadır. Sürelerle ilgili daha geniş bilgi: Federal Merkezi Sicil Yasası'nın 34. maddesinde adli sicil kayıtlarının silinme, 46. maddesinde de federal merkezî sicil kayıtlarından silinme düzenlenmektedir.



Aşağıdaki durumlarda dil belgesinin varlığı aranmaz:

- En az dört yıl Alman dili ile eğitim veren bir okula devam etmek (bir üst sınıflara geçmek kaydıyla), veya
- Ortaokul (Hauptschule) veya buna denk gelen başka bir okulun diplomasına sahip olmak, veya
- Alman dili ile eğitim veren, lise veya dengi bir okulun (Realschule, Gesamtschule veya Gymnasium) 10. sınıfına ulaşmış olmak, veya
- Almanca ile öğrenim veren bir yüksek öğrenim kurumunu veya meslek yüksek okulunu veya Alman meslek eğitimini başarıyla bitirmiş olmak.

Vatandaşlığa alınma sırasında 16. yaşını ikmal etmemiş reşit olmayan küçükler için, yaşına göre bir dil gelişimine sahip olmaları, dil yeterliliğini ispat için kâfidir.



**Müracaatta bulunan, hastalık veya yaşlılık sebebiyle engelli ise:** Eğer vatandaşlık müracaatında bulunan yabancı, bedenen, aklen veya ruhen bir hastalığa veya sürekli engelli bir hâle sahipse veya yaşlılıktan dolayı öğrenme zorluğu çekiyorsa, dil bilme şartı, temel hukuk kuralları ve toplumsal kurallar hakkında bilgi sahibi olması ve Almanya'daki asgari hayat şartlarına uyum gibi hususlar, bu kişilerce yerine getirilmesi gereken şartlar arasında görülmez. Burada, sadece ilgili şahısta öğrenme yetisine etki eden hastalıklar, bilhassa kendini sözlü, yazılı ifade etme ve benzeri gibi doğumla veya sonradan kazanılmış akıl hastalıkları veya yaşlılıktan kaynaklanan engeller dikkate alınır. Bu durumlarda, kişinin kapasitesine göre uyarlanan bir bilgi seviyesi dahi talep edilmemektedir. Eğer hastalık ve engel açıkça belli değilse, durumun doktor raporuyla belgelenmesi gereklidir.

Örnek (Federal İdare Mahkemesinin 05.06.2014 tarihli ve 10 C 2/14 sayılı kararı, Münster Eyalet Yüksek İdare Mahkemesi 22.01.2013 tarih ve 19 A 364/10 sayılı kararı): 71 yaşındaki müracaat sahibi A, yaşlılığa bağlı olarak, Almanca öğrenecek durumda değildir. Vatandaşlığa kabul için gerekli bütün diğer şartları taşımasına rağmen, yetkili daire, A'nın vatandaşlığa alınmasına, gençlik yıllarında dil öğrenmeye fırsatı varken bunu yapmadığı gerekçesiyle, müsaade etmemiştir. – Vatandaşlığa alınmada karar verilebilmesi için gerekli olan dil bilme şartına ilişkin istisnai durumların (yaşlılık, hastalık vb.) müracaat anında bulunması gereği, en üst federal düzeyde karara bağlanmıştır. Daha önceki ihmaller dikkate alınmaz. A, vatandaşlığa alınmak zorundadır. 71 yaşındaki bir kişinin, hâlen dil öğrenebilecek yaşı olduğu iddia edilemez.

Gerçi diğer bazı mahkeme kararlarına göre, yaşlılığın dil öğrenimine engel olduğu iddiası bizatihî vatandaşlığa alınmada dil şartının kaldırılması için yeterli sebep değildir (Stuttgart İdare Mahkemesi VG Stuttgart 02.07.2013 tarih ve 11 K 1279/13 nolu karar). Her vakanın kendi özelliği içerisinde, muhtelif şartların dikkate alınmasıyla (mezun olunan okul, şimdije kadar çalışılan işlerin türü vs.) yaşlılığın dil öğrenimine engel olduğu sonucuna varılabilir ve dil bilme şartı kaldırılabilir. (\*)

(\*) Örneğin Eyalet Yüksek İdare Mahkemesi OVG Saarland 12.02.2014 tarih ve 1 A 293/13 nolu karar: Mahkeme, söz konusu kişinin yaşı dolayısıyla öğrenme zorluğunu dair tespite kapsamında, 40'lı yılların Doğu Türkiye'sinde eğitim imkânlarının kısıtlı olmasını ve kişinin hayatı boyunca akıllı melekelerini kullanmasını gerektirmeyen, bedenen çalışmayı gerektiren işlerde çalışmış olmasını da göz önünde bulundurdu ve müracaat sahibinin yaşı dolayısıyla öğrenme zorluğunu çektiğine hükmetti.



**Örnek** (Federal İdare Mahkemesi BVerwG, 27.05.2010 tarihli ve 5 C 8/09 nolu karar): 25 yaşındaki müracaat sahibi okuma yazma bilmemektedir ve bu gerekçeyle dil bilme şartından ve vatandaşlık sınavından muaf tutulmasını talep etmektedir. - Federal İdare Mahkemesi, okur-yazar olmamanın, ortadan kaldırılamayacak bir kusur olmadığı ve bir engel veya bir hastalık olarak değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir.

- Almanya'daki hayat şartlarına, sosyal düzene ve hukuk düzenine ilişkin bilgilere sahip olma şartı; vatandaşlık sınavı ile ispatlanmalıdır.

**Vatandaşlık sınavı** "Almanya'da Yaşam" adıyla uygulanmakta ve 33 sorudan oluşmaktadır. Müracaat sahibi 60 dakika içerisinde testi cevaplandırmak zorundadır. 17 doğru cevap, sınavın başarılı sayılması için yeterlidir. Aksi takdirde sınav tekrarlanmak zorundadır. Vatandaşlık sınavına katılma ücreti 25 EURO'dur. Sınavda sorulacak sorular, 10 tanesi müracaat sahibinin ikamet ettiği eyaletle ilgili olmak üzere, 310 soruluk bir katalog hâlinde, internet ortamında mevcuttur. 16 yaşını doldurmayan veya fiil ehliyetine sahip olmayanlar, Almanya'daki hayat şartlarına, sosyal düzene ve hukuk düzenine ilişkin bilgilere sahip olma şartını yerine getirmek zorunda değildirler.

Müracaat sahibinin, daha önceki faaliyetlerine dayalı olarak, eğer güvenlik sebebiyle vatandaşlığa alınmasında şüpheler oluşursa, vatandaşlığa alınma için yapılan müracaat reddedilir. Bilhassa özgürlükçü demokratik temel düzene karşı hareketler, müracaatın reddine sebebiyet verir. Örneğin terör örgütüne üye olma, şiddete başvurma ve şiddet için çağrı yapma vatandaşlığa alınma yolunda engellerdir.

## 2. Takdiren Vatandaşlığa Alınma (Vatandaşlık Yasası 8. Madde)

Yabancı, hak yoluyla vatandaşlığı edinmenin şartlarını taşımasa dahi, vatandaşlık müracaatında bulunabilir. Kişinin ilgili maddede sayılan asgari şartları taşıması hâlinde, vatandaşlığa alınma kararı yetkili kurumun takdirine bağlıdır. Bu takdirin başvuru sahibinin lehine kullanılması için, kişinin vatandaşlığa alınması durumunda kamu yararına faydalı bir durumun meydana gelmesi gereklidir.

Aşağıdaki şartlar, yetkili daire tarafından kural olarak talep edilmektedir ve yerine getirildiklerinde, takdir hakkı genel itibarıyle müracaatta bulunan kişinin lehine kullanılacaktır:

- Hukuken mutat olarak Almanya'da ikamet ediyor olma
- Müracaatta bulunan yabancı, fiil ehliyetine sahip olmalı veya kanuni temsilcileri (ebeveynleri) aracılığıyla temsil edilmeli
- İhtiyaca yetecek kadar bir eve (alt kira ilişkisi de olabilir) veya herhangi yeterli bir konuta (yurtlar da olabilir) sahip olduğuna ilişkin belge
- Kendisini ve bakiye yükümlü olduğu kişileri, herhangi bir sosyal yardım veya "İssizlik Parası II" (Hartz IV) almadan geçindirebilecek ekonomik durum. Evli olan müracaat sahiplerinin, kendi maddi gelirleri ve eşlerinin gelirinin toplamı ile gerekli ekonomik düzeye sahip olmaları yeterlidir. Kira yardımı, çocuk parası ve eğitim yardımı gibi maddi yardımların alınması durumunda, müracaat sahibinin gelecekte kendi imkânı ile hayatını idame ettirip ettiremeyeceğine ilişkin, resmî kurum tarafından tahminî/öngörüşel bir karar alınacaktır.
- Bir cezai eylem dolayısıyla mahkûmiyete sahip olmama

Takdiren vatandaşlığa alınma prosedürü kapsamında belirtilen bu yasal şartların yanı sıra, Federal İçişleri Bakanlığı, resmî daireler için başkaca şartları somutlaştırmıştır. Müracaat sahibi bu şartları yerine getirmediği takdirde, müracaati kural olarak reddedilecektir. Bu şartlara bilhassa yeterli dil bilme şartı dâhildir. Aynı şekilde, çoklu vatandaşlığı önleyici temel prensipler ve özgürlükçü demokratik temel düzene saygı, takdiren vatandaşlığa alınmada da dikkate alınacaktır. Yine, sekiz yıllık asgari Almanya'da ikamet ediyor olma şartının da takdiren vatandaşlığa alınmada yerine getirilmesi gereği belirtirse de, bu durumların hepsinde, bazı kişiler için çeşitli kolaylıklar ve istisnai durumlar kabul edilmiştir. Takdiren vatandaşlığa alınma kriterleri, hak yoluyla vatandaşlığı edinme için istenilen kriterlerle paralellik arz ettiğinden dolayı, işbu rehberin ilgili bölümünde izah edilen istisnai durumlar, takdir yetkisi çerçevesinde vatandaşlığa alınma prosedüründe de dikkate alınmaktadır.



### 3. Eşler ve Kayıtlı Partnerler İçin Uygulanan Vatandaşlığa Alınma (Vatandaşlık Yasası 9. Madde)

Vatandaşlık Yasası, kendileri Alman vatandaşı olmayan, ancak eş veya kayıtlı partneri Alman vatandaşı olanlar için, vatandaşlığı edinmede bir imtiyaz tanımıştır. Takdir yoluyla vatandaşlığa alınma için aranan şartların yanı sıra aşağıdaki şartların da yerine getirilmesi gerekmektedir:

- Müracaat tarihinde mevcut olan bir evlilik veya kayıtlı partnerlik
- Mevcut yabancı ülke vatandaşlığından çıkma veya Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesi hükmü gereği, çoklu vatandaşlığı kabul için gerekli sebeplerin olması
- Alman yaşam şartlarına uyulacağına dair garanti

Alman yaşam şartlarına uyum süreci, müracaat tarihinde henüz tamamlanmamış olabilir. Ancak uyum şartının gelecek için yerine getirileceği tahmin edilebilir olmalıdır. Bu tahminin müspet karara bağlanması için kural olarak, müracaat sahibinin üç yıldan beri Almanya'da ikamet ediyor olması ve evliliğin vatandaşlığa alınma zamanında en az iki yıldan beri sürüyor olması talep edilir. Ayrıca sözlü ve yazılı olarak, müracaat sahibinin B1 seviyesi Almanca bilgisinin bulunması şart koşulur. Vatandaşlık Yasası'nın 10. maddesi 6. fıkrasındaki istisnalar burada da geçerlidir.

Eğer bu şartlar yerine getirilirse, müracaat sahibi Alman vatandaşlığına alınmalıdır. Eşlerin vatandaşlığa alınması ile takdiren vatandaşlığa alınma karşılaşıldığında, eşlerin vatandaşlığa alınmasında, resmî daire, istisnaen de olsa müracaatın reddine yol açan geçerli bir sebep olmaksızın, müracaati reddedemez. Bu sadece istisnai durumlarda söz konusudur.

# Alman Vatandaşlığının Kazanıldığı Diğer Durumlar

Alman vatandaşlık hukuku ayrıca aşağıdaki durumlarda, Alman vatandaşlığının kazanılmasını mümkün kılmaktadır:

## 1. Alman Vatandaşı Muamelesine Tabi Tutularak Kazanılan Vatandaşlık (Vatandaşlık Yasası 3. Madde 2. Fıkra)

Vatandaşlık Yasası'nın bu hükmüne göre, her kim kendi kusuru olmaksızın on iki yıl boyunca, Alman makamlarınca, Alman vatandaşı olarak muameleye tabi tutulmuşsa, Alman vatandaşlığını kazanır. Kanun, böyle bir durum için örnek olarak, şahsa yanlışlıkla Alman vatandaşlık belgesinin verilmesi, pasaport düzenlenmesi veya kimlik kartı düzenlenmesini saymıştır.

## 2. Evlilik Dışı Dünya'ya Gelen Çocuğun Alman Baba Tarafından Tanınmasıyla Vatandaşlığın Kazanılması (Vatandaşlık Yasası 5. Madde)

İlgili madde 1 Temmuz 1993'ten önce, yabancı bir anne ve Alman bir babadan evlilik dışı dünyaya gelen çocukların durumunu düzenlemiştir. Maddenin sadece bu kısıtlı alanda tatbik edilmesinin sebebi, Alman bir anneden doğan çocukların veya Alman bir babanın evlilik birliği içinde dünyaya gelen çocuklarının, Alman vatandaşlığını zaten soy bağı esasına göre edindikleri içindir.

Yabancı bir anne ve Alman bir babadan evlilik birliği dışında dünyaya gelen çocuk, 1 Temmuz 1993'ten önce doğmuş ise ve hukuki olarak sürekli ikametgâhi üç yıldan beri Almanya'daysa, 23 yaşını tamamlayıcaya kadar beyan yoluyla Alman vatandaşlığını kazanır. Bunun için, Alman babanın babalığı tanımı veya babalığın tespit edilmesi şarttır.



### 3. Evlat Edinme (Vatandaşlık Yasası 6. Madde)

Bir çocuk, 18 yaşını ikmal etmeden Alman vatandaşlığına sahip bir kişi tarafından geçerli bir şekilde evlat edinilirse, Alman vatandaşlığını kazanır. Bu, evlat edinilenin alt soyunu da kapsar. Evlat edinilen çocuk şimdije kadarki vatandaşlığını kaybetmek zorunda değildir.

Şimdije kadar, evlatlık müracaatının 18. yaşın ikmalinden önce yapılması, evlatlık işlemleri reşit olduktan sonra tamamlansa dahi, evlat edinme yoluyla vatandaşlığı kazanma için yeterliydi. Evlat edinme süreci 18. yaşın ikmalinden yıllar sonra tamamlansa bile, kişi reşit olmadan evlat edinilmiş sayılırdı. Alman vatandaşlığının böylece yıllar sonra dahi kazanılması imkanı, federal idare mahkemesinin 19 Şubat 2015 tarihindeki bir kararı ile kaldırılmıştır (Az.: 1 C 17.14). Karara göre, evlat edinme müracaatından itibaren yedi yıl geçmiş ise ve bu süre zarfında evlat edinilecek olan kişi 18. yaşını tamamladıysa, kişi artık reşit olduktan sonra evlat edinilmiş sayılır ve Alman vatandaşlığına kabul gerçekleşmez.



# Çoklu Vatandaşlık

Alman vatandaşlık hukukunda çoklu vatandaşlık durumunun oluşmasını engellemek esastır. Buna göre, çoklu vatandaşlık, başka bir deyişle birden fazla vatandaşlığa sahip olma, belirli şartlar dâhilinde istisna olarak düzenlenmiştir.

## 1. Soy Bağı Sebebiyle Birden Fazla Vatandaşlığa Sahip Olma

Alman vatandaşlık hukukunda geçerli olan soy bağı esasına göre, ana veya babasından biri Alman olan çocuk, Alman vatandaşlığını otomatik olarak edinir. Ebeveynlerden birinin (ana veya baba) birden fazla vatandaşlığa sahip olması ya da ebeveynlerin birbirlerinden farklı vatandaşlıklara sahip olmaları (çift/çok uyruklu evlilikler) durumunda, soy bağı esasına göre, çocuk doğumla birlikte her iki vatandaşlığı da birden kazanır. Burada, diğer vatandaşlığın, AB üyesi bir ülkenin veya İsviçre'nin vatandaşlığı olup olmaması önemli değildir. Çocuk, belirli bir yaşın tamamlanması ile, vatandaşlıklardan biri arasında seçim yapmak zorunda değildir. Çoklu vatandaşlık bu durumda sürekli olarak tanınacaktır.

**N**Bu durumda Alman vatandaşlığı, başka bir işleme gerek olmaksızın, otomatik olarak kazanılacaktır. Yabancı vatandaşlığın kazanılması için, ilgili devletin konsolosluklarında yapılacak bir müracaat gereklili olabilir.

## 2. AB ve İsviçre Vatandaşlarının Çifte Vatandaşlığı

Başvuruda bulunan kişinin mevcut vatandaşlığı AB üyesi olan bir ülkenin veya İsviçre'nin vatandaşlığı ise, Alman vatandaşlığına alınmada mevcut vatandaşlığın terk edilmesi veya kaybı öngörmemektedir. Böylece AB ve İsviçre vatandaşları, vatandaşlığın müracaat yoluyla kazanılmasında mevcut vatandaşlıklarını muhafaza edebilmektedirler.



### 3. Vatandaşlığın Müracaat Yoluyla Kazanılması İstisna Olarak Çoklu Vatandaşlığın Tanınması

Müracaat yoluyla vatandaşlığa alınmak için talepte bulunan kişi, Alman vatandaşlığı hakkını kazanabilmesi için yasa gereği mevcut vatandaşlığını kaybetmek veya bu vatandaşlıktan çıkmak zorundadır. Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesinin 1. fıkrası, çoklu vatandaşlığın kabul edildiği pek çok istisnai durumu saymaktadır.

Bu istisnai durumlar aşağıda sayılmıştır:

- Müracaat sahibi, mevcut vatandaşlığını, yabancı ülkenin hukuk sisteminin müsaade etmemesi veya çıkma talebinin sürekli reddedilmesi sebebiyle kaybedemiyor veya vatandaşlıktan çıkışmıyorsa, Alman makamları bu şarttan vazgeçmek zorundadırlar.
- Aynı şekilde, mevcut vatandaşlıktan çıkma talebi müracaat sahibine atfedilemeyecek sebeplerden dolayı yerine getirilemiyorsa veya çıkma talebi tolere edilemeyecek (makul olmayan) şartlara bağlı tutuluyorsa ya da çıkma talebi makul süreler içerisinde karara bağlanmıyorsa, mevcut vatandaşlıktan çıkma şartından vazgeçilebilir.

**Makul olmayan şartlar** arasında bilhassa çıkma talebinin işleme konulması için talep edilen yüksek harçlar sayılmaktadır. Talep edilen harç müracaatta bulunan kişinin ortalama brüt gelirini aşıyor ve minimum 1278 EURO tutarını buluyorsa, tolere edilemeyecek aşırı seviyede sayılır.

**Yerleşik içtihatlara göre,** Türk kökenli müracaat sahiplerinin, vatandaşlık değişikliği sebebiyle, gayrimenkul alımlarında veya miras meselelerinde hukuki olarak zarar görmeleri, tolere edilemez durum olarak görülmez ve dolayısıyla çoklu vatandaşlık hakkı tanınmaz.

- Mevcut yabancı ülke vatandaşlığının kaybında, iktisadi olarak önemli derecede zarar ortaya çıkacaksa, bu durum çoklu vatandaşlık için istisna olarak kabul edilmektedir. Buradaki iktisadi sınır 10.225 EURO'dur.

Mevcut vatandaşlığın kaybı dolayısıyla kaybolacak emeklilik ile ilgili haklar, yukarıda ifade edilen sınırı aşarsa, aşırı zarar kavramı içerisinde değerlendirilir. Bunun için, emeklilik hakkının doğmuş olması gereklidir. Henüz var olmayan, gelecekte doğması muhtemel emeklilik hakkının kaybı, tolere edilemeyecek bir zarar olarak kabul edilmemektedir.

- 60 yaşını geçmiş müracaat sahiplerinin, mevcut vatandaşlıklarından çıkışları tolere edilemeyecek şartlara bağlı tutulmuşsa ve Alman vatandaşlığına alınmama durumu tamiri mümkün olmayan zararlara yol açacak ise, mevcut yabancı vatandaşın muhafazasına imkân tanınır.

**Örnek:** Müracaat sahibi 63 yaşındadır ve sağlık açısından oldukça ağır durumdadır. Sağlığı açısından ağır sonuçlar doğurabileceği gereklüğüyle, doktor tavsiyesi ile seyahate çıkması yasaktır. Mevcut yabancı vatandaşlık çıkışılmasına için, yabancı devletin hukukuna göre, müracaat sahibinin şahsen resmî kurumlar nezdinde bizzat müracaati ve görünmesi gerekmektedir. Müracaat sahibi 37 yıldır Almanya'da yaşamaktadır ve diğer aile efradı Alman vatandaşlığına geçmiştir.

Bir yandan mevcut yabancı vatandaşlık çıkış, müracaat sahibi için sağlık sebeplerinden dolayı yerine getiremeyeceği şartlara bağlıdır. Öte yandan vatandaşlığa alınma talebinin reddi, müracaat sahibinin en az 15 yıldır Almanya'da yaşıyor olması ve diğer aile efradının Alman vatandaşlığına alınmış olması sebebiyle, kabul edilebilir bir netice değildir. Bu durumda çoklu vatandaşlık kabul görür.

Vatandaşlık yasasının 12. maddesinin 1. fıkrasının 1. cümlesinin 6. bendi, bir diğer istisna konusu olan sığınmacılarla ilgili olan durumu düzenler.



## 4. Alman Irkından Olan Göçmenlerin Çifte Vatandaşlığı

Vatandaşlık Yasası'nın 7. maddesine göre, Alman uyruğuna mensup olup da II. Dünya Savaşı sonrası sürgün sebebiyle Almanya dışında kalan ve sonradan Almanya'ya gelen göçmenler, bu duruma ilişkin belgeleri kendilerine teslim edildiğinde, mevcut olan vatandaşlıklarını kaybetmeksiz Alman vatandaşlığını kazanırlar.

## 5. Doğum Yeri Esasına Göre Çoklu Vatandaşlık – Opsiyon Modeli

Doğum yeri esası Alman vatandaşlık hukukuna 2000 yılında ilave edildi. Bu esas yoluyla vatandaşlığı elde eden bir çocuk, 21. yaşını ikmal edene kadar Alman vatandaşlığı ile sahip olduğu diğer ülke veya ülkelerin vatandaşlıkları arasında seçim yapmaya mecburdu. Çok vatandaşılık uzun vadeli kabul edilmeyordu. Opsiyon Modeli olarak adlandırılan bu mecburiyet, Vatandaşlık Yasası'nın 2015 senesinde yapılan reformundan sonra eski şekliyle artık sadece 1990 senesi ve öncesi dünyaya gelen kişiler için geçerli. Yeni hukuki düzenleme, seçme mecburiyetini aşağıda belirtilen şartlara bağlıyor.

### 5.1. Uygulamadan Etkilenenler

Vatandaşlık Yasası'nın 29. maddesinde yapılan değişiklikle yeni Opsiyon Modeli yürürlüğe girmiştir. Buna göre, doğum yeri esası mucibince Alman vatandaşlığını kazanan ve bu yasa hükümleri çerçevesinde Almanya içerisinde yetişmemiş sayılanlar, opsyon zorunluluğuna tabidir. Bu durumdan etkilenen kişilere 21 yaşını tamamlamadan önce seçme zorunluluğu bulunduğu dair hukuki prosedürü açıklayıcı tebliğat ulaşır. Bu tebliğatın ulaşımı çerçevesinde İdari İşlemlerin Tebliğine İlişkin Yasa'nın (Verwaltungszustellungsgesetz) hükümleri uygulama bulacaktır. (\*)

(\*) Bu yasanın uygulanması Alman anayasası açısından problem teşkil ediyor. Anayasanın 16. maddesince Alman vatandaşlığı kişinin bilgisi ve isteği dışında veya buna muhalif olarak elinden alınamaz. Bundan dolayı seçme zorunluluğuyla alakalı kişiye tebliğat ulaşmak zorundadır. Ancak İdari İşlemlerin Tebliğine İlişkin Yasa'nın ilgili maddesine göre, kişi yurt dışında ikamet ediyorsa, tebliğat umumi duyuru ile tebliğ edilmiş sayılır. Seçme zorunluluğuna tabi olan kişiye umumi duyuru şeklinde yapılan tebliğden dolayı tebliğat ulaşmadıysa ve kişi bu duyurudan habersiz kaldıysa, Alman vatandaşlığını bilgisi ve isteği olmaksızın kaybetmiş olur. Bu da anayasanın 16. maddesiyle çelişir.

### Yeni Opsiyon Modeli çerçevesinde

- 21 yaşını tamamlayana kadar en az sekiz yıl Almanya içerisinde kesintisiz ikamet etmiş veya
- Almanya içerisinde altı yıl okula gitmiş veya
- Almanya içerisinde tamamlanmış bir meslek eğitimine veya bitirilmiş okul diplomasına sahip olanlar

Almanya içerisinde büyümüş sayıllar.

Yukarıda sayılan şartlardan birini yerine getiren kişi, yeni model çerçevesinde seçme zorunluluğuna tabi değildir. Bu kişilerin çoklu vatandaşlığı sürekli olarak tanınacaktır.

**Örnek:** T'nin her iki ebeveyni de en az sekiz yıldan beri süresiz oturma müsaadesi ile Almanya'da yaşıyor. Bundan dolayı Almanya'da dünyaya gelen T, doğum yeri esasına göre, doğumla birlikte Alman vatandaşıdır. Bunun yanı sıra T, Türk vatandaşlığını doğumla, ebeveynleri üzerinden kazanır. İlerleyen zamanda T, Alman eğitim süreci içerisinde okula devam eder ve lise bitirme sınavını başarıyla geçer. T, birçok sebeple, seçme zorunluluğundan muafır: En az sekiz yıl Almanya'da yaşamış, en az altı yıl Almanya'da okula devam etmiş ve Almanya'da bir okulu bitirmiştir.

**Örnek:** T, Almanya'da dünyaya geldikten ve her iki vatandaşlığı da kazandıktan sonra, ebeveynleri, T'nin Hollanda'da eğitim görmesi için bu ülkeye taşınmaya karar verirler. T bu tarihe kadar sadece iki yıl Almanya'da yaşamıştır. Yasaya göre, T, Almanya'da yaşamış sayılmadığı için, en geç 23 yaşını tamamladıktan sonra iki vatandaşlıktan birini seçmek zorundadır. (\*)

(\*) Burada getirilen yükümlülük, Avrupa Hukuku açısından şüphelidir. Her ne kadar Vatandaşlık Hukuku ile ilgili düzenlemeler AB üyesi olan ülkenin kendi yetki alanında olsa da, bu yetki çerçevesinde yapılan düzenlemelerin Avrupa hukukundan doğan hakları etkilemesi durumunda, AB Hukuku da devreye girer. Bu durum, Avrupa vatandaşlığından kaynaklanan hakların kullanılmış olmasından ötürü vatandaşlığın kayba uğraması durumunda ortaya çıkar. *Jus soli* esasına göre Alman vatandaşına sahip kişi, ikinci vatandaşlığının AB üyesi olmayan bir ülkenin vatandaşlığı olması durumunda, seçme zorunluluğu ile Avrupa vatandaşlığını bütünüyle kaybetme tehdikesine düşer. Başka bir AB ülkesine taşınmakla, AB hukukundan kaynaklanan serbest dolaşım hakkını kullanan kişi, bu hakkı kullandığı için seçme zorunluluğunun kapsadığı kişi grubuna dahil olmuş, dolayısıyla kendi menfaati için verilen serbest dolaşım hakkı, kişinin AB vatandaşlığını tamamen kaybetmesine yol açmıştır.



Vatandaşlık yasasının ilgili maddesi gereği Almanya'da yetişmiş sayılıan kişilerin yanı sıra, bunlarla kıyas edilebilecek derecede Almanya'ya sıkı bağı bulunan kişiler de Almanya'da yetişmiş sayılarak seçme zorunluluğuna tabi tutulmayacaklar. Bu imtiyazdan yararlanabilmek için, Almanya ile sıkı bağa sahip olmanın dışında, seçme zorunluluğunun kişi için telfisi imkânsız zararlara sebep teşkil edeceği kanıtlanmalıdır (Härtefallregelung). Bu şahıs, aynen Almanya içerisinde yetişmiş bir kişi gibi muamele görecek ve yasa gereği lehine yorumdan faydalananarak, seçme zorunluluğunda bulunmayacaktır.

Bütün bunların dışında, AB üyesi bir ülkenin (veya İsviçre'nin) vatandaşlığına sahip olup, Alman vatandaşlığını doğum yeri esasına göre kazanmış olanlar, yasa gereği seçme zorunluluğundan muafırlar.

## 5. 2. Reform Öncesi ve Esnasında Opsiyon Modeli'ne Tabi Olanlar

Eski hukuki düzenlemeye göre seçme zorunluğuna tabi tutularak yabancı ülke vatandaşlığını kaybetmiş olan, ama vatandaşlık yasasında yapılan reformla birlikte yeni düzenlemeye göre opsion mecburiyetinden muaf tutulması gereken kişiler, eski vatandaşlıklarını geri kazanmak üzere ilgili ülkenin yetkili makamlarına başvuruda bulundukları takdirde, Alman makamlarından Alman vatandaşlığına ilişkin haklarının saklı tutulmasına müsaade eden belge talep edebilirler (Beibehaltungsgenehmigung). Böylece eski düzenlemeye göre kaybettikleri vatandaşlıklarını, Alman vatandaşlığını da muhafaza ederek, geri kazanabilirler.

Aynı şekilde, eski yasaaya göre sahip olduğu vatandaşlıklar arasında yaptığı seçim ile Alman vatandaşlığını kaybetmiş olan, ama yeni düzenlemeye göre opsion zorunluluğuna tabi olmaması gereken kişiler, müracaat yoluyla tekrar Alman vatandaşlığını edinebilirler.

Yeni seçme zorunluluğu 20 Aralık 2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir ve bu tarihe kadar seçme işlemini kesin olarak tamamlamamış kişiler için geçerlidir. Bu tarihte, seçmeye ilişkin işlemleri hâlen süren kişilerin durumu, yeni hukuka göre değerlendirilecektir. Bu sebeple, sadece yeni uygulamanın şartlarına göre seçme zorunluluğuna tabi olan kişiler, vatandaşlıklarları arasında tercih yapmak zorunda kalacaklardır. Seçme zorunluluğuna ilişkin hukuki prosedürü açıklayıcı tebliğat bu durumdaki kişilere yeniden gönderilmelidir.

### **5.3. Seçme Zorunluluğuna Tabi Olan Kişinin Üçüncü Ülke Vatandaşlığını Kaybettiğini Belgelemesi**

Yasa gereği seçme zorunluluğuna tabi olan kişi, Alman vatandaşlığını seçtiğini açıkladığı takdirde, yabancı ülke vatandaşlığını kaybettiğini ispatlamak zorundadır. İlgili şahıs bu yükümlülüğünü kendine yapılan tebliğattan itibaren iki yıl içerisinde yerine getirmediği takdirde Alman vatandaşlığını otomatik olarak kaybeder. Bazı durumlarda hakların saklı tutulmasına müsaade eden ve mevcut vatandaşlığı muhafaza etme imkânı tanıyan belge (Beibehaltungsgenehmigung) vasıtıyla, kişi mevcut vatandaşlığını kaybetmekten kurtulabilir.

## **6. Hakların Saklı Tutulmasına Müsaade Edilmesi Yoluyla Çoklu Vatandaşlık (Beibehaltungsgenehmigung)**

Vatandaşlık hakkının saklı tutulmasına ilişkin onay, birden fazla ülkeye ait vatandaşlıklar arasında seçme hakkının kullanılması zorunluluğundan kişinin muaf tutulmasına ilişkin bir müsaadeedir. Alman vatandaşlarının, üçüncü bir ülke vatandaşlığına müracaat etmek istemeleri hâlinde de, Alman vatandaşlığından çıkarılmamaları için, hakkın saklı tutulmasına ilişkin müsaade verilebilir. Çoklu vatandaşlıktan sakınma prensibine istisna olarak, vatandaşlık hakkının saklı tutulmasına ilişkin müsaade sürekli olarak çoklu vatandaşlığa imkân tanımaktadır.

### **6.1. Opsiyon Modeli'ne Tabi Olanlar İçin Düzenlenen Vatandaşlık Hakkının Saklı Tutulmasına İlişkin Belge (Vatandaşlık Yasası 29. Madde 4. Fıkra)**

Aşağıdaki şartların yerine getirilmesi hâlinde, müracaat üzerine vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına müsaade eden belge verilmek zorundadır. Resmî dairenin burada takdir yetkisi yoktur. Vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin belgenin düzenlenmesi için yapılacak müracaat, seçme zorunluluğuna ilişkin ihtarnamenin tebliğinden sonra en geç bir yıl içerisinde yapılmalıdır. Burada, hariç tutma süresi, ihtiyaten gerçekleşmiş olabilir. Yetkili daire, ilgili maddede sayılan aşağıdaki şartlardan sadece birinin gerçekleşmesi hâlinde, vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına karar verecektir.

- Yabancı vatandaşlığın kaybını veya geri verilmesini imkânsızlaştırın, veya
- vatandaşlığın geri iadesini ya da kaybını tolere edilemeyecek (makul olmayan) şartlara bağlayan özel durumun (Härtefall) tezahür etmesi hâlinde Alman vatandaşlığına ilişkin hakların saklı tutulmasını müsaade eden belge düzenlenir.



**Makul Olmayan Şartlar:** Aşağıdaki hususlar, vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin müsaade edilmesinde, pratik olarak önemli rol oynamaktadır:

Yabancı ülke, kendi vatandaşının vatandaşlıktan çıkışına müsaade etmiyorsa veya yabancı ülkenin hukuk sisteminde vatandaşlıktan çıkma düzenlenmemişse, vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin müsaade verilecektir.

İlgili şahsin vatandaşlığınından çıkışacağı ülke, vatandaşlıktan çıkmayı tolere edilemeyecek (makul olmayan) şartlara bağlıyorsa veya çıkma müracaatını makul süreler içerisinde neticeleştirmiyorsa, çoklu vatandaşlığa müsaade edilir.

Yabancı vatandaşlığın kaybı nedeniyle, kişi açısından iktisadi ve mali sermayeye ilişkin önemli zararlar ortaya çıkacaksa, vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin müsaade verilir. Bu zararlar, miras hukukundan kaynaklanan sınırlamalar olabileceği gibi, vatandaşlık statüsüne bağlı ve vatandaşlıktan çıkma ile kaybolacak olan sosyal ve hukuki haklar da olabilir. Zararın önemli kabul edilebilmesi için, 10.225 EURO sınırının aşılması gereklidir. Zararla ilgili olarak, somut ve mevcut hukuki durumlardan hareket edilmesi gereklidir. Sadece, gelecekteki kariyer şansı, iş imkânları veya kâr beklentileri yeterli değildir.

Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesinde düzenlenmeyen bir sebepten ötürü hakları saklı tutmaya müsaade eden belgenin düzenlenmesi talep ediliyorsa, bu sebep, makulsüzlük ölçüsü açısından bu maddede düzenlenen durumlara eşit ve bunlarla kıyaslanabilir olmalıdır. Bu maddede sayılmayan ancak tolere edilemeyecek (makul olmayan) durumlar, örneğin ailevi ve eşler arasındaki bağlara ilişkin olabilir. (\*)

- Yine bu belge, Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesinde sayılan durumların tezahür etmesi hâlinde düzenlenecektir.

(\*) Ebeveynlerin, geldiği ülkenin tarihi, kültürü ve politik yaşıntısı ile bağılarını koparmama isteği, önemli bir sebep değildir (Hailbronner, NVwZ 2013, 1311, 1318).

## **6.2. Başka Bir Devlet Vatandaşlığına Müracaat Eden Almanlar İçin Düzenlenen Vatandaşlık Hakkının Saklı Tutulmasına İlişkin Belge (Vatandaşlık Yasası 29. Madde 2. Fıkra)**

Bu madde, hâlihazırda Alman vatandaşısı olup ve buna ilave olarak başka bir ülke vatandaşlığını kazanmak isteyenlerle ilişkilidir. Burada, Alman vatandaşlığının nasıl kazanıldığı artık dikkate alınmaz. Bu durum, seçme zorunluluğuna bağlı olarak Alman vatandaşlığını kazananlara ve müracaat yoluyla Alman vatandaşına geçenlere, eski vatandaşlıklarını geri alma imkânı da sunar.

Yukarda izah edilen Opsiyon mükellefiyeti bulunanlar için verilen vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin müsaadeden farklı olarak, burada yetkili kurumun takdirinde olan bir durum vardır. Resmî kurum, kamu menfaatlerini ve özel menfaatleri değerlendirmekle sorumludur. Vatandaşlık hakkının saklı tutulmasına ilişkin müsaadenin verilmesinde, müracaat sahibinin özel menfaatleri, kamusal menfaat olan çoklu vatandaşlıktan sakınma prensibinden daha büyük öneme sahip olmalıdır. Yasanın 12. maddesinde sayılan ve birden fazla vatandaşlığa sahip olmanın istisnai durumlarını düzenleyen temel esaslar, bu değerlendirme çerçevesinde uygulanır.

Müracaat sahibi, edinmek için başvuracağı yabancı vatandaşlığın kazanılmasıyla önüne geçmek istediği önemli derecede zararları ileri sürmek ve ispatlamak zorundadır. İleri sürülen sebepler, kazanılacak yabancı vatandaşlığı ve Alman vatandaşlığının birlikte devamını haklı gösteren sebepler olmalıdır. Bu tür sebepler, vatandaşlık sorumluluklarının ve haklarının kaybını aşan ve müracaat sahibini oldukça zor duruma düşürecek ekonomik ve mali etkiler olabilir. Sadece iş imkânlarını kaybetme, sebep olarak yeterli değildir. Vatandaşlık durumuna bağlı olan, herhangi bir hak ve sosyal haklar, 10.225 EURO sınırını aşıyor olmalıdır. (\*)

(\*) Stuttgart İdare Mahkemesinin 08.12.2011 tarihli ve 11 K 2125 / 11 sayılı kararı, Münih İdare Mahkemesi 27.04.2009 tarih ve M 25 K 07.5742 kararları. Münster Yüksek İdare Mahkemesinin bir kararına göre, Vatandaşlık Yasası'nın 12. maddesinde sayılan şartlar, kişi sadece geçici olarak yabancı ülke vatandaşlığını elde etmek istiyorsa, yerine getirilmemiş sayılır. Bu durumda belirli şartlar dâhilinde, Alman vatandaşına ilişkin hakların saklı tutulduğuna dair belge de geçici olarak düzenlenenebilir (18.08.2010 tarihli ve – 19 A 2607/07 sayılı karar).



### **Seçme Zorunluluğunda Bulunanlarla, Müracaat Yoluyla Alman Vatandaşlığını Edinenlerin Eski Vatandaşlıklarını Geri Kazanmaları**

**Örnek:** Seçme zorunluluğuna (Opsiyon) tabi olan O, Türk ve Alman vatandaşlığına sahiptir. Seçme zorunluluğu çerçevesinde Alman vatandaşlığı için kararını vermiş ve bunun sonucu olarak Türk vatandaşlığını kaybetmiştir. O, bu kararı verdikten yıllar sonra, Alman vatandaşlığını kaybetmeden tekrar Türk vatandaşlığını almak istemektedir.

Vatandaşlık yasasının 25. maddesi 2. fıkrasına göre, müracaat sahibi, Alman vatandaşlığını muhafaza ederek yabancı bir vatandaşlığı edinmek istiyorsa, Alman vatandaşlığının muhafazasını haklı kılacak kişisel menfaatler öne sürebilmelidir. Ancak genelde, seçme zorunluluğuna tabi olan veya müracaatla vatandaşlığa alınmış olup eski vatandaşlığını geri edinmek isteyen kişi, bu sebepleri zaten seçme zorunluluğu prosedüründe veya müracaat yoluyla vatandaşlığa alınmada göstermiş olur. Vatandaşlığa müracaat yoluyla alınan biri, bu prosedür esnasında, eski vatandaşlığını muhafaza edebilmek için yasanın 12. maddesi çerçevesinde sebepler öne sürmüşse ve bu sebepler reddedilmişse, sonradan aynı sebepler bu sefer Alman vatandaşlığını muhafaza ve hakların saklanmasına dair belgeyi elde edebilmek için ileri sürelemez. Artık yeni ve geçerli sebepler öne sürülmelidir.

Sonradan ortaya çıkan yeni durumlar, bilhassa sürekli olarak veya dönemsel olarak ikametgâhın vatandaşlığı geri alınmak istenen ülkeye aktarılması, eski vatandaşlığın geri alınmasında özel sebepler olarak kabul edilebilir. Böylece durumlar değerlendirmede çoklu vatandaşlığın önlenmesi prensibinden ağır gelebilir. Ancak, öğrencilik veya ticari ilişkilerden dolayı geçici ikametgâh değişiklikleri sebep olarak yeterli değildir.





ALMAN  
VATANDAŞLIĞININ  
KAYBI

# Alman Vatandaşlığının Kaybı

Alman anayasasının 16. maddesi 1. fıkrası 1. cümlesinde, vatandaşlığın kişinin elinden alınamayacağı hükmeye bağlanmıştır. İlgili madde, vatandaşlığın kaybının ancak yasal bir düzenleme ile yapılabileceğini ve bu kaybin ilgilinin rızası hilafina sadece ilgili vatansız kalmayacaksa uygulanabileceğini düzenler.

## Vatandaşlığın Kaybına Yol Açılan Sebepler (Vatandaşlık Yasası 17. Madde ve Sonrası)

### 1. Müracaat Yoluyla Vatandaşlıktan Çıkma (Vatandaşlık Yasası 18. – 24. Madde)

Vatandaşlık Yasası'nın 18. maddesine göre, Alman vatandaşı olan biri, yabancı bir ülke vatandaşlığını alacaksa ve ona ilgili makamlardan vatandaşlığın verileceği garanti edilmişse, müracaat üzerine Alman vatandaşlığından çıkarılır. Alman vatandaşlığından çıkma ile, geçici olarak bir vatansızlık durumu tezahür edebileceğinin, ilgilinin yabancı ülke hukukuna göre vatandaşlığa alınacağına dair, yabancı ülkenin yetkili makamlarınca verilmiş bağlayıcı bir belge gereklidir. Vatandaşlık yasasının 23. maddesine göre, vatandaşlıktan çıkma, ilgili idari makamın vereceği çıkma belgesinin teslim edildiği anda gerçekleşir.

Eğer vatandaşlıktan çıkan şahsin, kendisine çıkma belgesinin teslim edildiği andan itibaren bir yıl içerisinde söz konusu yabancı vatandaşlığa alınması gerçekleşmezse, çıkma kararının fesih etkisi devreye girer. Çıkarma kararı ancak yabancı vatandaşlığın belirtilen bu süre içerisinde kazanılması hâlinde kesin olarak hüküm ifade eder. Aksi hâlde, çıkışma kararı geri alınır ve vatandaşlıktan çıkma gerçekleşmez.

Belirli kişi grupları için çıkma müsaadesi verilmez. İlgili maddenin hükmüne göre bu şahıs grupları şunlardır:



- Hizmet ve görev süreleri devam ettiği sürece memur, hâkim, federal ordu askerleri ve diğer kamu kurumlarında hizmet veren sair kişiler vatandaşlıktan çıkarılmaz. Bunun istisnası, gönüllü olarak hizmet veren kişilerdir.
- Askerî yükümlülük altında bulunanların, Savunma Bakanlığı veya bakanlık tarafından belirlenen ilgili makam tarafından, şahsin vatandaşlıktan çıkışmasında bir sakınca bulunmadığına dair açıklama yapılmıncaya kadar, vatandaşlıktan çıkışlarına müsaade edilmez.

Vatandaşlık Yasası'nın 18'den 22. maddesine kadar olan şartlar gerçekleşse, talep hâlinde vatandaşlıktan çıkmaya ilişkin yasal hak mevcuttur.

Velayet ya da vesayet altında bulunan Alman vatandaşlarının vatandaşlıktan çıkışlarına ilişkin müracaatları, kanuni temsilcileri vasıtasiyla ve Alman Aile Mahkemesinin müsaade etmesi ile gerçekleşir. Çocuğun velayetini uhdesinde bulunduran ana veya babanın, kendi şahısları için yaptıkları vatandaşlıktan çıkma başvurusu ile birlikte çocukları için de eşzamanlı yapacakları vatandaşlıktan çıkma müracaatında aile mahkemesinin müsaadesi aranmaz.

## 2. Yabancı Ülke Vatandaşlığının Kazanılması Hâlinde Vatandaşlığın Kaybettirilmesi (Vatandaşlık Yasası 25. Madde)

Eğer bir Alman yaptığı müracaat üzerine veya kanuni temsilcisinin müracaati üzerine, yabancı bir ülke vatandaşlığını kazanmışsa, Alman vatandaşlığını kaybeder. Müracaat, ilgili şahsin serbest iradesi ile gerçekleşmiş olmalıdır. Eğer kazanılan yabancı ülke vatandaşlığı, AB üyesi olan bir ülkenin veya İsviçre'nin vatandaşlığı ise, istisna olarak Alman vatandaşlığı kaybedilmez. Aynı şekilde, Almanya'nın devlet olarak yapmış olduğu uluslararası anlaşmalar böyle bir hak tanıdığı takdirde istisna olarak Alman vatandaşlığı kaybettirilmez. Bu istisnai durumlara ek olarak, eğer müracaat sahibi yabancı ülke vatandaşlığını kazanmadan önce, yazılı olarak Alman vatandaşlık hakkının saklı tutulmasının müsaadesini almışsa (Beibehaltungsgenehmigung), vatandaşlığı kaybettirilmez.

Bu tür belgelerin verilmesi, ilgili kurumun takdirindedir. Eğer müracaat sahibi yabancı bir ülke vatandaşlığını almak istiyorsa, ortaya çıkacak zararları engellemek veya ortadan kaldırmak için, ona vatandaşlık haklarının saklı tutulduğuna dair belge verilebilir. Resmî daire bu işlemi yaparken kamusal menfaatlerle özel menfaatleri tartışır değerlendirmelidir. Mutat İkametgâhi Almanya dışında bulunan kişiler için, yurt dışı temsilcilikleri görevlidir. İlgili şahıs, Almanya ile hâlen irtibatı olduğunu ve irtibatını sürdüreceğini inandırıcı bir şekilde Almanya'nın yurt dışı temsilciliği nezdinde ortaya koymalıdır.

### 3. Vatandaşlıktan Feragat (Vatandaşlık Yasası 26. Madde)

Bir Alman, birden fazla devletin vatandaşlığına sahipse, Alman vatandaşlığından feragat edebilir. Feragat beyanı yazılı olarak yapılmalıdır. Geçerli olabilmesi için, yetkili resmî daire tarafından çıkma belgesi düzenlenmelidir.

Yasanın 22. maddesi hükmünde belirtilen şartlar yerine getirilmediğinden dolayı çıkma belgesi verilemiyorsa, vatandaşlıktan çıkmaya müsaade edilmemiş demektir. Bu duruma ıstisna olarak,

- vatandaşlıktan feragat eden şahıs 10 yıldan beri, mutat olarak yurt dışında yaşıyorsa, veya
- vatandaşlık yasasının ilgili maddesine göre askerlik yükümlüsü olarak, vatandaşlığına sahip olduğu ülkelerden birinde askerliğini yapmışsa, çıkmaya müsaade edilmelidir.

Vatandaşlıktan feragat, yetkili resmî daire tarafından hazırlanan feragatnamenin, ilgiliye teslim edilmesiyle gerçekleşir.

Reşit olmayan kişi için feragat beyanı veli vasıtıyla belirtilmeli ve Aile Mahkemesi tarafından onaylanmalıdır. Velilerden birinin kendisi için de vatandaşlıktan feragat beyan etmiş olması ve çocuğu için de vatandaşlıktan eşzamanlı feragat etmesi durumunda, Aile Mahkemesinin onay şartı aranmaz.

### 4. Alman Vatandaşı Çocuğun Yabancı Tarafından Tanınmasıyla Vatandaşlığın Kaybı (Vatandaşlık Yasası 27. Madde)

Reşit olmayan çocuğun, bir yabancı tarafından Alman hukuku açısından da geçerli olacak şekilde babalığın tanınması yoluyla evlat olarak kabul edilmesi hâlinde, çocuk yabancı ülke vatandaşlığını kazanıyorsa, Alman vatandaşlığını kaybeder.



## 5. Yabancı Devletin Ordularına veya Dengi Silahlı Kuvvetlerine Giren Kişinin Vatandaşlığının Kaybı (Vatandaşlık Yasası 28. Madde)

Bir Alman, Federal Savunma Bakanlığının izni olmaksızın, gönüllü olarak vatandaşı olduğu yabancı bir ülkenin ordusunda veya dengi silahlı kuvvetlerinde görev alırsa, Alman vatandaşlığını kaybeder. Eğer kanuni bir yükümlülükten dolayı yabancı bir orduda veya dengi silahlı kuvvetlerde görev alındıysa, bu hizmet gönüllü bir hizmet sayılmaz ve Alman vatandaşlığının kaybına sebep olmaz.

Eğer ikili devlet anlaşması çerçevesinde, kişinin bu yabancı devletin ordusunda görev alma hakkı varsa, yine Alman vatandaşlığını kaybetmez.

## 6. Seçme Zorunluluğuna Tabi Olan Kişinin Beyanla Vatandaşlığının Kaybı (Vatandaşlık Yasası 29. Madde)

Opsiyon zorunluluğu bağlamında seçme mecburiyetine tabi olan kişi, seçim hakkını yabancı ülke vatandaşlığından yana kullandığı takdirde, Alman vatandaşlığını kaybeder. Buna istisna olarak hakların saklı tutulmasına müsaade belgesi alınması durumunda Alman vatandaşlığı kaybedilmez.

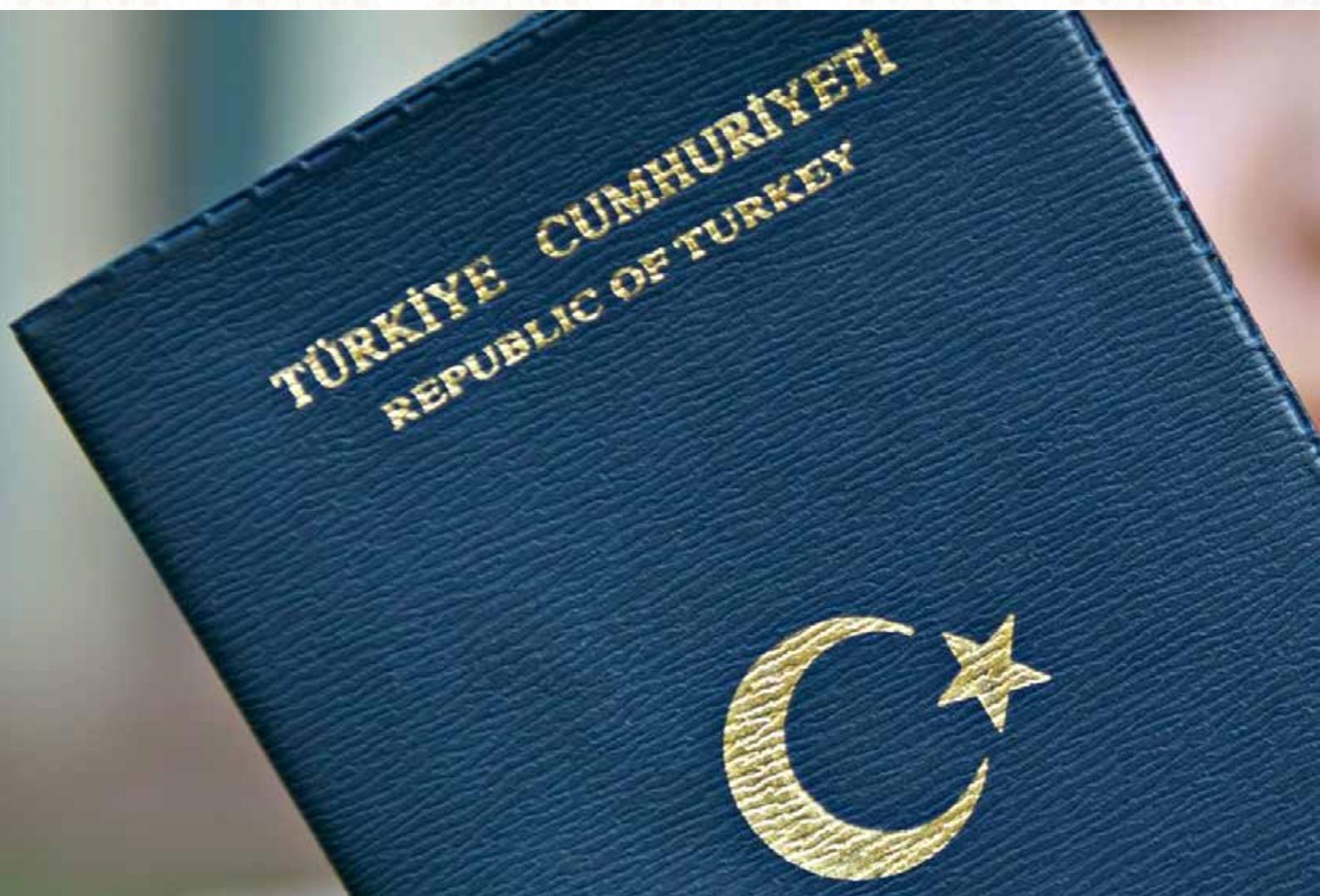
## 7. Hukuka Aykırı Bir İdari İşlemenin Geri Alınmasıyla Vatandaşlığın Kaybı (Vatandaşlık Yasası 35. Madde)

Hukuka aykırı bir vatandaşlığa alınma işlemi gerçekleşmişse veya hukuka aykırı bir şekilde vatandaşlık haklarının saklı tutulmasına ilişkin belge düzenlenmişse, böyle edinilen vatandaşlık, sadece idari işlemenin gerçekleştirilmesi esnasında, kasıtlı olarak hileye, tehdide veya rüşvete başvurulması, kasıtlı olarak doğru olmayan veya eksik beyanlarda bulunulması ve bu davranışın idari kararın alınmasına etki etmiş olması durumunda kaybedilir. Aksi takdirde idari işlemenin hukuka aykırı olmasına rağmen vatandaşlık geri alınamaz. Sonuca etki etmeyen sahte beyan, karar anında doğrusu bilinseydi dahi farklı bir kararın alınmasını sağlamayacak olan beyandır. Yetkili merci bu kararı takdir yetkisi kapsamında verir. Geri alma işlemi geçmişe etkili bir şekilde gerçekleştir, yani kişi hiç Alman vatandaşlığını elde etmemiş sayılır.

Vatandaşlığın bu şekilde kaybedilmesine, kişinin vatandaşsız kalma durumu dahi engel teşkil etmez. Alman anayasasının 16. maddesince genel bir ilke olarak tanınan vatandaşsız bırakmama

ilkesi, bu durumda geçerli sayılmaz. Geri alma işlemi için beş yıllık zaman aşımı süresi vardır. Müracaat yoluyla vatandaşlığa alınmanın gerçekleşmesi veya vatandaşlık haklarının saklı tutulduğuna dair belgenin düzenlenmesinden itibaren beş yıl geçtikten sonra, geri alma işlemi yapılamaz. Resmî dairenin durumu bilmesinin önemi yoktur. Bunun doğurduğu sonuç şudur: Vatandaşlığı hile, tehdit veya yanlış beyan gibi yollarla elde eden kişinin bu davranışının hakkında yetkili merci beş sene içinde harekete geçmez ise, bu süre geçtikten sonra söz konusu davranıştan yetkililerin haberi olsa da vatandaşlık geri alınamaz.

Bu kanun kapsamında gerçekleşen geri alma işlemi, idari işlemin hukukiliği açısından üçüncü kişileri de etkiliyorsa, her iligli şahıs açısından, bağımsız olarak takdiren karar verilmesi gereklidir. Yasanan ilgili maddesi, üçüncü kişinin bilhassa idari işlemin gerçekleşmesinde, kasıtlı olarak hileye, tehdide, rüşvete veya doğru olmayan veya eksik olan beyanlarda bulunmaya başvurup başvurmadığının değerlendirilmesi gerektiğini düzenlemektedir.





# Alman Vatandaşlığının Kaybının Sonuçları

Alman vatandaşlığının kaybıyla, daha önce Alman olan, artık hukuki yabancı statüsündedir. Vatandaşlığın kaybıyla kişi Alman vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanamaz. Eğer memur veya hâkim ise, görevden el çektilmesi gereklidir. Almanlara verilen kimlik ve pasaport gibi evraklar, vatandaşlığın kaybından sonra Alman makamlarına geri teslim edilmek zorundadır.

Bu durumda olan kişilerin, ayrıca Almanya'da kalabilmek için, ikametgâh tezkeresine ihtiyaçları vardır. Bunun için, vatandaşlığın kaybından itibaren en geç altı ay içerisinde ilgili makama müracaatta bulunulmalıdır. Nihayetinde, tekrar Alman vatandaşlığına alınma imkânı bulunmaktadır.







# DEUTSCHE STAATSBÜRGERSCHAFT





# ERWERB DER DEUTSCHEN STAATSANGEHÖRIGKEIT

# Die Rechtsgrundlagen des Staatsangehörigkeitsrechts

Das moderne Staatsangehörigkeitsrecht Deutschlands hat seine Wurzeln im Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetz (RuStAG) vom 22. Juli 1913 (in Kraft getreten am 1. Januar 1914). Im Jahre 2000 wurde dieses Gesetz dann in seinen bis heute fortwährenden Namen Staatsangehörigkeitsgesetz (StAG) umbenannt. Um eine einheitliche Anwendung dieses Gesetzes zu gewährleisten, hat das Bundesministerium des Innern von seinem Recht in Art. 84 Abs. 2 GG Gebrauch gemacht und vorläufige Anwendungshinweise erlassen, die für die Behörden Auslegungsstützen bietet.

## Erwerb der deutschen Staatsangehörigkeit

Aus den einfachgesetzlichen Vorschriften lässt sich ableiten, was den Kern der Staatsangehörigkeit bildet (Zugehörigkeit zum deutschen Staat) und wie diese erworben wird. Der Erwerb fußt auf dem Abstammungs- (jus sanguinis) und dem Territorialitätsprinzip (jus soli) sowie der Möglichkeit, infolge eines Antrags unter bestimmten Voraussetzungen mittels eines Verwaltungsaktes in die Staatsangehörigkeit aufgenommen zu werden („Einbürgerung“).



# Erwerb der Staatsangehörigkeit durch Geburt

## 1. Abstammungsprinzip (jus sanguinis)

Nach § 4 Abs. 1 S. 1 StAG erhält ein Kind, das über ein Elternteil mit deutscher Staatsangehörigkeit verfügt, mit Geburt automatisch ebenfalls die deutsche Staatsangehörigkeit (Erwerbsgrund der Abstammung). Es spielt dabei keine Rolle, ob dieses Elternteil selbst Doppel- oder Mehrstaatler ist (z.B. Deutsch-Türke). Der Erwerb der Staatsangehörigkeit durch Abstammung hat den Vorteil, dass ungeachtet dessen, ob eine Mehrstaatigkeit eingetreten ist oder nicht, die deutsche Staatsangehörigkeit auf Dauer verliehen wird. Das Kind wird nicht der Pflicht unterworfen, sich in späteren Jahren zwischen der einen oder anderen Staatsangehörigkeit entscheiden zu müssen.



**Beispiel:** Mutter M besitzt sowohl die deutsche als auch die türkische Staatsangehörigkeit, während Vater V nur einen türkischen Pass hat. Das gemeinsame Kind K erwirbt mit der Geburt automatisch beide Staatsangehörigkeiten – es entsteht Mehrstaatigkeit.

Mutter des Kindes ist nach deutschem Recht die Frau, die es geboren hat. Vater ist der, der entweder zum Zeitpunkt der Geburt mit der Mutter verheiratet war, die Vaterschaft formell anerkannt hat oder dessen Vaterschaft gerichtlich festgestellt worden ist (§ 1592 BGB).

Handelt es sich bei dem einzigen deutschen Elternteil um den geschiedenen Vater, ist eine Vaterschaftsfeststellung vor Ablauf des 23. Lebensjahres des Kindes erforderlich. Für die Wahrung dieser Frist genügt die Antragstellung oder die Einleitung des Vaterschaftsfeststellungsverfahrens. Auch wenn das vor dem Ablauf des 23. Lebensjahres eingeleitete Verfahren erst nach dieser Frist beendet wird, wurde die Frist bewahrt. Die Möglichkeit der Anerkennung der Vaterschaft hat nicht die biologische Vaterschaft als Bezugspunkt. Das hat zur Folge, dass das Kind die Staatsangehörigkeit über das Abstammungsprinzip durch bloß formellen Anerkennungsakt erlangen kann. Das jus-sanguinis-Prinzip wird von Rechts wegen um eine formelle Anerkennung ohne biologischen Bezug erweitert.

Die Vaterschaft kann allerdings aus einem der in § 1600 BGB genannten Gründe angefochten, also bestritten werden (insbesondere wegen des Missbrauchs der Vaterschaftsanerkennung). Eine erfolgreiche Anfechtung führt zum rückwirkenden Wegfall der deutschen Staatsangehörigkeit des Kindes, wenn dieses noch nicht das fünfte Lebensjahr vollendet hat (§ 17 Abs. 3 S. 1, 3. Var. i. V. m. Abs. 2 StAG). Diese altersbedingte Begünstigung für Kinder über fünf Jahren findet aber keine Anwendung, wenn die Anfechtung durch die zuständige Behörde wegen eines Missbrauchs der Vaterschaftsanerkennung erfolgt ist. Bei einem solchen Missbrauch der Vaterschaftsanerkennung zum Zwecke des Staatsangehörigkeitserwerbs kann die Staatsangehörigkeit also auch bei Personen über fünf Jahren wieder entfallen.

**Beispiel:** V, deutscher Staatsangehöriger, erkennt die Vaterschaft des 7-jährigen Kindes K an, dessen Mutter M türkische Staatsangehörige ist. Dadurch erwirbt K durch Abstammung neben seiner türkischen auch die deutsche Staatsangehörigkeit. V und M waren zum Zeitpunkt der Geburt des K nicht verheiratet; vielmehr haben sie sich erst neulich kennengelernt. Durch die Anerkennung bezeichnen V und M, einerseits dem K zur deutschen Staatsangehörigkeit zu verhelfen, andererseits für M eine Aufenthaltsgenehmigung in Deutschland zu erwirken. Die zuständige Behörde erlangt Kenntnis von diesen Umständen und ficht die Vaterschaft wegen Missbrauchs an. Das hat zur Folge, dass die deutsche Staatsangehörigkeit des K rückwirkend entfällt. Dass K schon über fünf Jahre alt ist, spielt keine Rolle, weil die Altersbegünstigung für ihn nicht gilt. Es liegt nämlich ein Missbrauchsfall vor.

Wenn ein Kind, das durch die Anerkennung der Vaterschaft und damit durch das Abstammungsprinzip deutscher Staatsangehöriger geworden ist, zwischenzeitlich die deutsche Staatsangehörigkeit bereits beispielsweise durch Einbürgerung erlangt hat, wird die Einbürgerung unwirksam. Der Erwerbsgrund der Abstammung genießt Vorrang.



**Findelkinder:** Kinder, die im Inland aufgefunden werden, gelten bis zum Beweis des Gegenteils als Kind eines Deutschen. Diese Fiktion hat zur Folge, dass sie kraft Abstammung die deutsche Staatsangehörigkeit erwerben. Für den Nachweis der nichtdeutschen Staatsangehörigkeit der Eltern des Findelkindes reicht es nicht aus, dass lediglich eine Wahrscheinlichkeitserschütterung stattfindet. Vielmehr muss die gesetzlich angeordnete Fiktion gegenteilig umfassend bewiesen werden.

## 2. Territorialitäts - bzw. Geburtsortsprinzip (jus soli)

Ist kein Elternteil deutscher Staatsbürger, kann der Erwerbsgrund der deutschen Staatsangehörigkeit auch im Territorialitäts- bzw. Geburtsortsprinzip liegen. § 4 Abs. 3 S. 1 StAG ist am 01.01.2000 in Kraft getreten und gilt nur für Personen, die nach diesem Zeitpunkt auf dem Bundesgebiet geboren wurden und die übrigen Voraussetzungen erfüllen. Die Übergangsregelung des § 40b StAG für Personen bis zum Geburtsjahrgang 1990 erforderte eine Antragstellung des Betroffenen bis Ende des Jahres 2000.

Eine Person erwirbt die deutsche Staatsangehörigkeit, wenn

- sie im Inland geboren wurde,
- ein Elternteil mindestens seit acht Jahren rechtmäßig seinen gewöhnlichen Aufenthalt im Inland hat und
- das gleiche Elternteil ein unbefristetes Aufenthaltsrecht hat. (\*)

(\*) Für Staatsangehörige der Schweiz oder dessen Familienangehörige kann statt des unbefristeten Aufenthaltsrechts auch eine Aufenthaltserlaubnis auf Grund des Abkommens über die Freizügigkeit vom 21. Juni 1999 zwischen der Europäischen Gemeinschaft und ihren Mitgliedstaaten einerseits und der Schweizerischen Eidgenossenschaft andererseits vorgelegt werden.

Es muss Personenidentität zwischen dem Elternteil, das seit mindestens acht Jahren seinen gewöhnlichen Aufenthalt in Deutschland hat, und demjenigen, das über ein unbefristetes Aufenthaltsrecht verfügt, vorliegen. Zum Inland zählen auch Geburten in Schiffen oder auf Flugzeugen, die berechtigt sind, die Bundesflagge oder ein Staatszugehörigkeitssymbol der Bundesrepublik Deutschland zu führen. Im Unterschied zum Abstammungsprinzip unterliegen Personen, die die deutsche Staatsbürgerschaft im Wege des Territorialitätsprinzips erlangen, grundsätzlich der Optionspflicht, wenn eine Mehrstaatigkeit entstanden ist. (\*)

**Beispiel:** Das Kind K ist 2015 auf deutschem Staatsboden geboren. Seine Eltern M und V, beide türkische Staatsangehörige, leben seit 2006 mit unbefristetem Aufenthaltsrecht in Deutschland. K bekommt mit der Geburt zusätzlich zu seiner durch Abstammung erlangten türkischen Staatsangehörigkeit auch die deutsche.

**Gewöhnlicher Aufenthalt im Inland:** Der Begriff des gewöhnlichen Aufenthalts umschreibt den nicht nur vorübergehenden und auf unabsehbare Zeit andauernden Verbleib in Deutschland. Es wird durch Wertung ermittelt, wo der tatsächliche Mittelpunkt der Lebensführung liegt. Es muss ein innerer Wille für den Aufenthalt an diesem Ort vorliegen. Das jeweilige Elternteil muss in diesem Sinne mindestens acht Jahre lang bis zur Geburt des Kindes seinen Lebensmittelpunkt in Deutschland haben. Dabei handelt es sich nicht um eine Summe aus vereinzelten Zeitabschnitten, sondern um eine zusammenhängende Zeitspanne. Bei länger als sechs Monate dauernden Auslandsaufenthalten liegt keine zusammenhängende Zeitspanne mehr vor (§ 12b Abs. 1 StAG).

(\*) „Optionspflicht“ bedeutet, dass Personen, die die deutsche Staatsangehörigkeit durch die Geburt im Inland erlangt haben, gleichzeitig aber auch die Staatsangehörigkeit eines Nicht-EU-Staates besitzen, sich mit der Volljährigkeit zwischen ihren Staatsangehörigkeiten entscheiden müssen.



**Unbefristetes Aufenthaltsrecht:** Nicht-EU-Bürger (Drittstaatsangehörige) müssen entweder eine Niederlassungserlaubnis (§ 9 AufenthG) oder ein Daueraufenthaltsrecht-EU (§ 9a AufenthG) besitzen. Wenn das Aufenthaltsrecht mit Wirkung für die Vergangenheit entzogen wird, entfällt für das Kind auch die Grundlage des Erwerbs der Staatsangehörigkeit.



# Erwerb der Staatsangehörigkeit durch Einbürgerung

Die Staatsangehörigkeit kann, wenn nicht schon durch Geburt nach den o.g. Prinzipien, auch durch Einbürgerung erworben werden. Es wird zwischen der Anspruchs- und Ermessenseinbürgerung sowie der erleichterten Einbürgerung für Ehegatten und Lebenspartner unterschieden.

## 1. Anspruchseinbürgerung (§ 10 StAG)

Erfüllt der Einbürgerungswillige die gesetzlichen Voraussetzungen, hat er einen gebundenen Anspruch auf Einbürgerung. Das bedeutet, dass die Behörde den Antrag auf Einbürgerung in diesem Falle nicht ablehnen darf und ihm zwingend entsprechen muss.

Der Anspruch auf Einbürgerung entsteht, wenn die folgenden Voraussetzungen vorliegen:

- gewöhnlicher Aufenthalt ununterbrochen seit acht Jahren im Inland (bei besonderen Integrationsleistungen sechs Jahre, bei einer erfolgreichen Teilnahme an einem Integrationskurs sieben Jahre)





„Besondere Integrationsleistungen“ sind zum Beispiel ausreichende Sprachkenntnisse auf dem Niveau B 2 oder ein besonderes ehrenamtliches Engagement bei einer gemeinnützigen Organisation oder einem Verein.

**Verkürzung der Aufenthaltszeiten im Inland bei Ehegatten und Kindern:** Ehegatten und minderjährige Kinder können miteingebürgert werden, selbst wenn sie die acht-Jahres-Frist nicht erfüllen. In der Praxis wird bei Ehegatten ein vierjähriger Inlandsaufenthalt vorausgesetzt, bei Kindern über sechs Jahren ein dreijähriger Inlandsaufenthalt. Ist das Kind jünger als sechs Jahre, soll es die Hälfte seines Lebens in Deutschland verbracht haben. Im Übrigen müssen sie aber den restlichen Anforderungen genügen. Eine Miteinbürgerung kann auch zeitlich später beantragt werden.

- unbefristetes Aufenthaltsrecht
- Bekenntnis zur freiheitlichen demokratischen Grundordnung des Grundgesetzes sowie die Erklärung, keine Bestrebungen insbesondere gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung zu verfolgen

Bei einem Ausländer, der das 16. Lebensjahr noch nicht vollendet hat oder geschäftsunfähig ist, werden das Bekenntnis zur freiheitlichen demokratischen Grundordnung des Grundgesetzes und die Erklärung, keine entgegenstehenden Bestrebungen zu verfolgen oder verfolgt zu haben, nicht vorausgesetzt.

- Falls derartige Bestrebungen in der Vergangenheit vorlagen, ist eine Glaubhaftmachung der Abkehr erforderlich.

- Gesicherter Lebensunterhalt für den Einbürgerungsbewerber selbst und seine Angehörigen sowie keine selbst zu vertretende Inanspruchnahme von Sozialhilfe oder „Hartz IV“.

**Lebensunterhalt:** In der Praxis wird für den gesicherten Lebensunterhalt eine Prognoseentscheidung getroffen. Es reicht nicht, wenn der Antragsteller lediglich zum Zeitpunkt der Antragstellung erwerbstätig ist. Vielmehr muss vorhersehbar sein, dass er auch künftig für einen überschaubaren Zeitraum nicht in die Erwerbslosigkeit gerät.(\*) Die Entscheidung wird unter Einrechnung etwaiger Kindergeldansprüche getroffen.(\*\*)

**Beispiele** (frei nach VG Stuttgart, Urt. v. 15.08.2013 – 11 K 3272/12 und VG Düsseldorf, Gerichtsbescheid v. 07.02.2011 – 8 K 7215/09): Auszubildender A hatte im Abitur sehr gute Schulleistungen erzielt. Diese konnte er in den ersten zwei Jahren seiner Ausbildung ununterbrochen fortsetzen. Sodann stellte er einen Einbürgerungsantrag. - Im Hinblick auf die erfolgreiche Schul- und die gegenwärtige Berufsausbildung kann die Nachhaltigkeit/ positive Prognose bejaht werden. Die Ausbildungsvergütung ist ausreichend.

Arbeitnehmer A hat eine wechselhafte Erwerbslaufbahn hinter sich. Er musste häufig den Betrieb wechseln, nie bekam er eine feste Anstellung. Auch sein derzeitiger Arbeitsplatz ist nicht sicher – er befindet sich in der Probezeit. - Bei kurzen Kündigungsfristen sowie Arbeitnehmern, die sich noch in der Probezeit befinden, kann eine positive Prognose nicht erfolgen. Auch die frühere Erwerbskarriere spricht gegen eine solche Annahme.

(\*) VG Stuttgart, Urt. v. 19.07.2012 – 11 K 9/12.

(\*\*) VG Stuttgart, Urt. v. 15.08.2013 – 11 K 3272/12.



**Vertreten müssen:** Bei Inanspruchnahme von Sozialleistungen kann die Einbürgerung nur dann versagt werden, wenn der Antragsteller selbst für diesen Umstand verantwortlich ist. Dafür muss das Verhalten des Verantwortlichen für die Verursachung oder Herbeiführung des Umstandes, der zur Inanspruchnahme von Sozialleistungen geführt hat, maßgeblich und prägend sein.(\*) Der Antragsteller hat den Bezug von Sozialhilfe insbesondere dann nicht zu vertreten, wenn er gesundheits-, betriebs- oder konjunkturbedingt gekündigt wurde und der Antragsteller sich um einen neuen Arbeitsplatz bemüht hat. Auch familiäre Gründe wie die Betreuung eines Kindes können als Rechtfertigung für Arbeitslosigkeit dienen.

**Beispiel** (frei nach OVG NRW, Urt. v. 24.07.2013 – 19 A 1974/11): Arbeitnehmer A ist arbeitslos geworden. Obwohl er weiterhin erwerbsfähig ist, hat er keine Anstrengungen vorgenommen, um eine neue Arbeit zu finden. Auch die ihm vom Arbeitsamt angebotenen zumutbaren Arbeitsstellen hat er nicht angenommen. - Erwerbslose haben die Pflicht, an allen Maßnahmen zur Eingliederung in die Arbeit mitzuwirken und angebotene und zumutbare Arbeitsgelegenheiten zu übernehmen. Der Einbürgerungsbewerber hat einen Sozialleistungsbezug zu vertreten, wenn er in den vergangenen acht Jahren diese Pflicht nicht erfüllt hat und dadurch die fortlaufende Inanspruchnahme von Sozialleistungen verursacht. Deshalb hat A in diesem Beispielsfall den Bezug von Sozialleistungen zu vertreten. (\*\*)

- Aufgabe oder Verlust der bisherigen Staatsangehörigkeit

(\*) BVerwG, Urt. v. 19.02.2009 – 5 C 22/08.

(\*\*) Darüber hinaus besteht auch eine Obliegenheit, durch Einsatz der eigenen Arbeitskraft langfristig die eigene Altersversorgung sicherzustellen. Verstößt der Antragsteller dagegen und ist dadurch zu erwarten, dass er im Alter Sozialleistungen empfangen wird, kann die Prognoseentscheidung negativ ausfallen. Eine solche Erwägung hinsichtlich der Altersversorgung wird aber nur bei älteren Antragstellern vorgenommen (BVerwG, Urt. v. 19.02.2009 – 5 C 22/08).

**Hinnahme der Mehrstaatigkeit:** Gründe für das Behaltendürfen der ausländischen Staatsangehörigkeit (§ 12 StAG) werden bei der Anspruchseinbürgerung von der Behörde mitgeprüft. Danach wird vom Erfordernis, für die Einbürgerung die bisherige Staatsangehörigkeit aufzugeben oder verlieren zu müssen, abgesehen, wenn die Aufgabe oder der Verlust nur unter besonders schwierigen Bedingungen möglich ist. Das Gesetz zählt beispielhaft einige Situationen auf, in denen eine solche Schwierigkeit anzunehmen ist, etwa wenn das Recht des ausländischen Staates das Ausscheiden aus dessen Staatsangehörigkeit nicht vorsieht, regelmäßig verweigert oder mit unzumutbaren Bedingungen verknüpft. Für EU-Ausländer und Schweizer gilt, dass sie bei der Einbürgerung in Deutschland ihre bisherige Staatsangehörigkeit nicht aufzugeben oder verlieren müssen.

- keine Verurteilung wegen einer Straftat, wobei auch ausländische Verurteilungen berücksichtigt werden
- ausreichende Kenntnisse der deutschen Sprache (Mindestniveau B 1 des Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmens für Sprachen) in mündlicher und schriftlicher Form

**Vom Erfordernis eines Sprachzertifikats kann in folgenden Fällen abgesehen werden:**

- vier Jahre eine deutschsprachige Schule mit Erfolg (Versetzung in die nächsthöhere Klasse) besucht, oder
- einen Hauptschulabschluss oder einen anderen wenigstens gleichwertigen Abschluss erworben, oder
- in die zehnte Klasse einer weiterführenden deutschsprachigen Schule (Real- oder Gesamtschule oder Gymnasium) versetzt worden, oder
- ein Studium an einer deutschsprachigen Hochschule oder Fachhochschule oder eine deutsche Berufsausbildung erfolgreich abgeschlossen

Bei einem Minderjährigen, der zum Zeitpunkt der Einbürgerung das 16. Lebensjahr noch nicht vollendet hat, reicht eine altersgemäße Sprachentwicklung aus, um dem Spracherfordernis zu genügen.



**Antragsteller ist krankheits- oder altersbedingt vermindert leistungsfähig:** Von dem Erfordernis ausreichender Sprachkenntnisse sowie der Kenntnisse über die Rechts- und Gesellschaftsordnung und der Lebensverhältnisse in Deutschland wird gänzlich abgesehen, wenn der Ausländer sie wegen einer körperlichen, geistigen oder seelischen Krankheit oder Behinderung oder altersbedingt nicht erfüllen kann. In solch einem Zusammenhang werden auch keine abgestuften Sprachkenntnisse oder staatsbürgerlichen Kenntnisse verlangt. Dabei werden aber nur solche Krankheiten berücksichtigt, die den Betroffenen am Wissenserwerb hindern, insbesondere die Unfähigkeit, sich mündlich oder schriftlich zu artikulieren sowie angeborene oder erworbene Formen geistiger Behinderung oder altersbedingte Beeinträchtigungen. Ist das Hindernis nicht offensichtlich, muss ein ärztliches Attest vorgelegt werden.

**Beispiel** (frei nach BVerwG, Urt. v. 05.06.2014 – 10 C 2/14; OVG Münster, Beschl v. 22.01.2013 – 19 A 364/10): Die 71 Jahre alte Antragstellerin A ist altersbedingt nicht mehr in der Lage, Deutschkenntnisse zu erwerben. Obwohl sie ansonsten alle Voraussetzungen für eine Einbürgerung erfüllt, verweigert die zuständige Behörde die Einbürgerung mit dem Hinweis darauf, dass sie es in jungen Jahren versäumt habe, die Sprache zu erlernen. Dies müsse sie sich nun zurechnen lassen. - Es ist höchstinstanzlich entschieden, dass es für die Beurteilung der Sprachkenntnisse bzw. des Vorliegens eines Ausnahmezustandes (Alter, Krankheit etc.) auf den Zeitpunkt der Antragstellung ankommt. Frühere Versäumnisse sind irrelevant. A muss eingebürgert werden. Einer 71 Jahre alten Antragstellerin kann nicht unterstellt werden, noch leistungsfähig zu sein.

Es reicht zwar nicht aus, ohne weitere Umstände nur das Alter als Argument für ein Leistungshindernis zu nennen (VG Stuttgart, Beschl. v. 02.07.2013 – 11 K 1279/13). Unter Beachtung der Umstände des Einzelfalls (Schulabschluss, Art der bisher verrichteten Arbeiten etc.) ist es aber möglich, dass ohne Hinzuziehung eines Sachverständigungsgutachtens altersbedingte Leistungsdefizite bejaht werden und das Spracherfordernis entfällt. (\*)

(\*) Beispielhaft: OVG Saarland, Urt. v. 12.02.2014 – 1 A 293/13, in dem das Gericht für die Beurteilung von Leistungsdefiziten im hohen Alter mitunter die Bildungsverhältnisse der vierziger Jahre im Osten der Türkei und die Art der bisher verrichteten Tätigkeiten (körperlich oder kognitiv) berücksichtigt und infolgedessen Leistungsdefizite bejaht hat.

**Beispiel** (BVerwG, Urt. v. 27.05.2010 – 5 C 8/09): Der 25-jährige Antragsteller ist Analphabet. Er möchte vom Erfordernis ausreichender Sprachkenntnisse freigestellt werden. - Das Bundesverwaltungsgericht (BVerwG) hat entschieden, dass Analphabetismus keine Krankheit oder Behinderung ist und es sich dabei auch nicht um ein „nicht behebbares Schicksal“ handelt. Eine Freistellung erfolgt daher nicht.

- Kenntnisse der Rechts- und Gesellschaftsordnung und der Lebensverhältnisse in Deutschland; durch einen Einbürgerungstest nachzuweisen

Der Einbürgerungstest trägt den Namen „Leben in Deutschland“ und besteht aus 33 Fragen, die der Antragsteller innerhalb von 60 Minuten beantworten muss. Ab 17 richtigen Antworten ist der Test bestanden. Ansonsten kann man ihn auch wiederholen. Die Teilnahme am Einbürgerungstest kostet 25 €. Der Testfragebogen mit einem Fragekatalog von 310 Fragen (10 Fragen zum Bundesland, in dem man den Erstwohnsitz hat) steht im Internet zum freien Download zur Verfügung. Bei einem Ausländer, der das 16. Lebensjahr noch nicht vollendet hat oder geschäftsunfähig ist, müssen Kenntnisse der Rechts- und Gesellschaftsordnung und der Lebensverhältnisse in Deutschland nicht nachgewiesen werden.

Die Einbürgerung ist ausgeschlossen, wenn Sicherheitsbedenken aufgrund gegenwärtiger oder früherer Tätigkeiten des Antragstellers bestehen. Dazu gehören insbesondere Bestrebungen, die sich gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung richten, die Zugehörigkeit zu Terrororganisationen sowie Gewaltanwendungen und -aufrufe.



## 2. Ermessenseinbürgerung (§ 8 StAG)

Auch wenn ein Ausländer die Voraussetzungen für eine Anspruchseinbürgerung nicht erfüllt, kann er gleichwohl die Einbürgerung beantragen. Erfüllt er die gesetzlichen Mindestvoraussetzungen, kann die zuständige Behörde eine Einbürgerung in Erwägung ziehen. Es muss ein öffentliches Interesse an der Einbürgerung des Einbürgerungsbewerbers bestehen, das bei Erfüllung der im Folgenden aufgeführten Voraussetzungen regelmäßig bejaht wird:

- rechtmäßiger gewöhnlicher Aufenthalt in Deutschland
- rechtlich handlungsfähig (16. Lebensjahr vollendet und nicht geschäftsunfähig, etwa wegen einer geistigen Störung) oder gesetzlich vertreten (etwa durch die Eltern)
- Nachweis einer Wohnung (auch ein Untermietverhältnis genügt) oder Unterkunft (z.B. Wohnheim)
- imstande, sich und seine Angehörigen eigenständig ohne Inanspruchnahme von Sozialleistungen oder Arbeitslosengeld II („Hartz IV“) zu ernähren. Bei verheirateten Einbürgerungsbewerbern reicht es aus, dass sie gemeinsam hierzu in der Lage sind. Bei Bezug anderer Leistungen wie Wohn- oder Kindergeld sowie Ausbildungsförderung ist eine Prognoseentscheidung der Behörde dahingehend, ob künftig ein eigenständiger Lebensunterhalt gewährleistet sein wird, erforderlich.
- keine Verurteilung wegen einer Straftat

Neben den oben angeführten und im Gesetz genannten Voraussetzungen für eine Ermessenseinbürgerung hat das Bundesinnenministerium den Ermessensspielraum der Behörden hinsichtlich der Beurteilung des öffentlichen Interesses durch weitere Anforderungen konkretisiert. Werden über die gesetzlichen Mindestvoraussetzungen hinaus auch diese Anforderungen nicht erfüllt, wird die Einbürgerung in der Regel verweigert.

Dazu gehören insbesondere ausreichende Sprachkenntnisse sowie staatsbürgerliche Kenntnisse. Außerdem ist der Grundsatz, dass Mehrstaatigkeit vermieden werden soll, bei der Ermessensausübung ebenso zu beachten wie eine Mindestaufenthaltsdauer von acht Jahren in Deutschland. Die Achtung der freiheitlich demokratischen Ordnung wird ebenfalls bei der Ermessensausübung berücksichtigt. Diese Ermessenskriterien weisen weitestgehend eine Parallelie zu den gesetzlichen Anforderungen der Anspruchseinbürgerung auf; auch die Ausnahmen dazu finden im Rahmen des Ermessens Berücksichtigung. (\*)

### 3. „Soll-Einbürgerung“ für Ehegatten und Lebenspartner (§ 9 StAG)

Das Gesetz privilegiert Ehegatten und Lebenspartnern, die selbst keine Deutsche sind, aber einen deutschen Ehegatten oder Lebenspartner haben. Zusätzlich zu den für die Ermessenseinbürgerung geltenden Voraussetzungen ist Folgendes zu erfüllen:

- Vorliegen einer wirksamen Ehe oder Lebenspartnerschaft zum Zeitpunkt der Antragstellung
- Aufgabe der bisherigen Staatsangehörigkeit oder das Vorliegen eines Grundes für die Hinnahme von Mehrstaatigkeit im Sinne von § 12 StAG
- **Einordnung in die deutschen Lebensverhältnisse** für die Zukunft gewährleistet

**Die Einordnung in die deutschen Lebensverhältnisse** muss zum Zeitpunkt der Antragstellung nicht bereits abgeschlossen, sondern für die Zukunft positiv prognostizierbar sein. Dazu wird regelmäßig verlangt, dass sich der Antragsteller seit drei Jahren im Inland aufhält und die Ehe zum Einbürgerungszeitpunkt seit zwei Jahren besteht. Außerdem werden mündliche und schriftliche Sprachkenntnisse auf dem Sprachniveau B 1 vorausgesetzt; die Ausnahmen des § 10 Abs. 6 StAG (s.o.) gelten auch hier.

Falls diese Voraussetzungen erfüllt sind, „soll“ der Antragsteller in die Staatsangehörigkeit aufgenommen werden. Der Vorteil der Ehegatteneinbürgerung besteht im Verhältnis zur einfachen Ermessenseinbürgerung darin, dass die Behörden den Antrag nicht ablehnen können, ohne gewichtige Gründe für die ausnahmsweise Ablehnung anzuführen. Das ist nur in atypischen Fällen möglich.

(\*) Die VAH-BMI enthalten aber hinsichtlich der Ermessenseinbürgerung an mehreren Stellen den Hinweis, dass im Rahmen des Ermessens noch weitere Ausnahmen möglich sind, die über die Ausnahmen der Anspruchseinbürgerung hinausgehen können. Beispielhaft sind Ausnahmen für Analphabeten und Personen ab 60 Jahren mit mindestens zwölf Jahren Inlandsaufenthalt genannt. Es kommt dann auf die Ausübungspraxis der jeweiligen Einbürgerungsbehörde an, ob und inwieweit eigene persönliche Umstände des Antragstellers als Ausnahme gewertet werden.



# Erwerb der Staatsangehörigkeit in sonstigen Fällen

Das deutsche Staatsangehörigkeitsrecht sieht ferner folgende Möglichkeiten des Erwerbs der deutschen Staatsangehörigkeit vor.

## 1. Erwerb durch Behandlung als Deutscher (§ 3 Abs. 2 StAG)

Nach dieser Vorschrift erwirbt die Staatsangehörigkeit auch derjenige, wer ohne eigenes Verschulden zwölf Jahre lang von deutschen Stellen als deutscher Staatsbürger behandelt worden ist. Das Gesetz zählt beispielhaft die Fälle auf, in denen einer Person fehlerhaft ein Staatsangehörigkeitsausweis, Reisepass oder Personalausweis ausgestellt wurde.



## 2. Erwerb durch Erklärung bei nichtehelichen Kindern eines deutschen Vaters (§ 5 StAG)

Diese Regelung ist speziell auf vordem 1. Juli 1993 geborenen nichteheliche Kinder einer ausländischen Mutter und eines deutschen Vaters zugeschnitten, da Kinder einer deutschen Mutter bzw. eheliche Kinder eines deutschen Vaters die deutsche Staatsangehörigkeit bereits durch Geburt erhalten.

Ist das Kind vor dem 1. Juli 1993 geboren worden und hat es seinen rechtmäßigen gewöhnlichen Aufenthalt seit drei Jahren im Bundesgebiet, kann es durch Erklärung bis zur Vollendung seines 23. Lebensjahres die deutsche Staatsangehörigkeit erlangen. Voraussetzung dafür ist, dass die Vaterschaft eines deutschen Vaters wirksam anerkannt oder festgestellt wurde.

## 3. Adoption (§ 6 StAG)

Wird ein Kind vor seinem 18. Lebensjahr von einem Deutschen wirksam adoptiert, erwirbt es die deutsche Staatsangehörigkeit. Das erstreckt sich auch auf die Abkömmlinge des adoptierten Kindes. Das Kind muss seine bisherige Staatsangehörigkeit nicht verlieren.

Bisher reichte es aus, dass nur der Antrag auf Adoption vor dem 18. Lebensalter gestellt wurde. Selbst wenn die Adoption lange Jahre nach Eintritt der Volljährigkeit vollzogen wurde, galt dies als Minderjährigenadoption. Diese fristlose Möglichkeit zur Erlangung der deutschen Staatsangehörigkeit ist in einer Entscheidung des Bunderverwaltungsgerichts vom 19. Februar 2015 (Az.: 1 C 17.14) aufgehoben worden. Nach dieser Entscheidung ist ein Zeitraum von sieben Jahren zwischen Antragstellung und Vollziehung der Adoption zu lang, sodass nicht mehr von einer Minderjährigenadoption ausgegangen werden könne mit der Folge, dass die deutsche Staatsangehörigkeit nicht verliehen wird. (\*)

(\*) In dem der Entscheidung zugrunde liegenden Einzelfall waren seit dem Antrag auf Adoption sieben Jahre vergangen. Deswegen hat sich das Gericht in seiner Entscheidung auf diesen Zeitraum bezogen. Eine allgemeingültige Festlegung auf eine bestimmte Dauer gibt es noch nicht, weshalb es möglich erscheint, dass etwa auch hinsichtlich kürzerer Zeiträume ähnlich entschieden wird.



# Mehrstaatigkeit

Im deutschen Staatsangehörigkeitsrecht gilt der Grundsatz, dass Mehrstaatigkeit vermieden werden soll. Mehrstaatigkeit ist als Ausnahme ausgestaltet und wird nur unter bestimmten Voraussetzungen hingenommen.

## 1. Mehrstaatigkeit durch das Abstammungsprinzip

Nach dem Abstammungsprinzip erhält ein Kind, das mindestens über ein deutsches Elternteil verfügt, automatisch die deutsche Staatsangehörigkeit. Nicht selten kommt es dabei vor, dass entweder das gleiche Elternteil zwei verschiedene Staatsangehörigkeiten inne hat oder das andere Elternteil die Staatsangehörigkeit eines anderen Staates besitzt (binationale Ehen), welches ebenfalls das Abstammungsprinzip anerkennt. In diesen Fällen erhält das Kind mit seiner Geburt beide Staatsangehörigkeiten. Dieser Automatismus tritt unabhängig davon ein, ob die nichtdeutsche Staatsangehörigkeit die eines EU-Staates bzw. der Schweiz ist oder nicht. Das Kind muss sich auch nicht nach Ablauf eines bestimmten Lebensjahres für die eine oder andere Staatsangehörigkeit entscheiden. Die Mehrstaatigkeit wird auf diese Weise dauerhaft anerkannt.

Die deutsche Staatsangehörigkeit wird in diesem Falle automatisch verliehen, ohne dass weitere Formalitäten erledigt werden müssen. Für die Erlangung der ausländischen Staatsangehörigkeit kann eine Antragstellung beim Konsulat des jeweiligen Staates erforderlich sein.

## 2. Mehrstaatigkeit bei EU-Bürgern und Schweizern

Bei der Einbürgerung wird vom Erfordernis der Aufgabe oder des Verlustes der bisherigen Staatsangehörigkeit abgesehen, wenn die bisherige Staatsbürgerschaft die eines anderen EU-Staates oder der Schweiz ist. Damit haben EU-Bürger und Schweizer die Möglichkeit, auch außerhalb des Erwerbsgrunds der Abstammung – nämlich bei der Einbürgerung – ihre bisherige Staatsbürgerschaft beizubehalten.

### 3. Ausnahmsweise Anerkennung der Mehrstaatigkeit bei der Einbürgerung

Wegen des Grundsatzes der Vermeidung von Mehrstaatigkeit muss der Antragsteller bei der Einbürgerung seine bisherige Staatsangehörigkeit verlieren bzw. aufgeben. § 12 Abs. 1 StAG macht davon eine Reihe von Ausnahmen, in denen die Mehrstaatigkeit hingenommen werden muss.

- Der Antragsteller hat nicht die Möglichkeit der Aufgabe oder des Verlustes seiner bisherigen Staatsangehörigkeit, weil die Rechtsordnung des jeweiligen ausländischen Staates entweder das Ausscheiden aus dessen Staatsangehörigkeit nicht vorsieht oder die Entlassung regelmäßig verweigert.
- Gleiches gilt, wenn die Entlassung aus der bisherigen Staatsbürgerschaft aus Gründen versagt wird, die der Antragsteller nicht zu vertreten hat; **die Entlassung von unzumutbaren Bedingungen** abhängig gemacht wird; schließlich auch, wenn über den Entlassungsantrag nicht in angemessener Zeit entschieden wird.

Entlassungsgebühren sind **unzumutbar**, wenn sie ein durchschnittliches Bruttonmonatseinkommen des Einbürgerungsbewerbers übersteigen und mindestens 1.278 € betragen. Nach gefestigter Rechtsprechung stellt es für türkische Einbürgerungsbewerber keine unzumutbare Bedingung dar, dass sie durch den Staatsangehörigkeitswechsel Rechtsnachteile beim Erwerb von Grundstücken oder im Erbfall erleiden müssen.

- Wenn die Aufgabe der ausländischen Staatsangehörigkeit mit erheblichen Nachteilen insbesondere wirtschaftlicher Natur verbunden ist, wird Mehrstaatigkeit akzeptiert. Die Erheblichkeitsgrenze liegt bei 10.225 €.



Rentenansprüche, die durch den Verlust der ausländischen Staatsangehörigkeit verloren gehen, können einen unzumutbaren Nachteil darstellen, wenn deren Höhe die Erheblichkeitsgrenze überschreitet. Erforderlich ist aber, dass der Rentenanspruch bereits entstanden ist. Der Verlust einer künftigen Aussicht auf einen Rentenanspruch stellt keine unzumutbare Bedingung dar.(\*)

- Ältere Personen (ab 60 Jahren) können bei der Einbürgerung ihre ausländische Staatsangehörigkeit behalten, wenn die Entlassung aus dieser Staatsangehörigkeit mit unzumutbaren Bedingungen verknüpft ist und die Versagung der Einbürgerung eine besondere Härte darstellen würde.

**Beispiel:** Antragsteller A ist 63 Jahre alt und gesundheitlich schwer beeinträchtigt. Er darf auf ärztliche Anordnung hin keine Reisen mehr vornehmen, da dies schwerwiegende Folgen haben könnte. Zur Entlassung aus seiner ausländischen Staatsangehörigkeit ist jedoch nach dem Recht seines Herkunftsstaates das persönliche Erscheinen in den Behörden des ausländischen Landes erforderlich. Er lebt seit 37 Jahren in Deutschland, alle anderen Familienmitglieder sind bereits eingebürgert worden.

Zum einen ist die Entlassung aus der ausländischen Staatsbürgerschaft in einem solchen Falle mit unzumutbaren Bedingungen für den Antragsteller verknüpft, weil er die Voraussetzung gesundheitlich nicht erfüllen kann. Zum anderen wäre die Versagung der Einbürgerung nicht zumutbar, weil der Antragsteller bereits seit mindestens 15 Jahren in Deutschland lebt und zusätzlich alle anderen Familienmitglieder schon eingebürgert sind. In diesem Fall wird Mehrstaatigkeit hingenommen.

In § 12 Abs. 1 S. 1 Nr. 6 StAG ist ein weiterer Ausnahmetatbestand für Flüchtlinge geregelt.

(\*) OVG Münster, Beschl. v. 23.04.2012 – 19 A 939/11; VG Stuttgart, Beschl v. 08.12.2011 – 11 K 2125/11.

## 4. Mehrstaatigkeit bei Spätaussiedlern

Nach § 7 StAG erwerben Spätaussiedler die deutsche Staatsangehörigkeit mit der Ausstellung der Spätaussiedlerbescheinigung, ohne ihre bisherige Staatsbürgerschaft aufzugeben zu müssen.

## 5. Mehrstaatigkeit durch das Geburtsortsprinzip – Das Optionsmodell

Im Jahre 2000 wurde das deutsche Staatsangehörigkeitsrecht durch das Geburtsortsprinzip erweitert. Kinder, die auf diesem Wege die deutsche Staatsangehörigkeit erlangt haben, mussten sich allerdings mit Vollendung des 21. Lebensjahres zwischen der deutschen und der durch Abstammung erlangten ausländischen Staatsangehörigkeit der Eltern entscheiden (“Optionspflicht“). Die Mehrstaatigkeit wurde nicht auf Dauer hingenommen. Diese Pflicht besteht jedoch nur für die Geburtsjahrgänge ab 1990 oder jünger. Mit der Reform des Optionsmodells im Jahre 2014 wurde der weiterhin optionspflichtige Personenkreis neu definiert.

### 5.1. Betroffener Personenkreis

Nach § 29 StAG ist weiterhin optionspflichtig, wer nach dem Geburtsortsprinzip die deutsche Staatsbürgerschaft erlangt hat und nicht im Sinne dieses Gesetzes im Inland aufgewachsen ist. Dem Betroffenen muss bis zur Vollendung seines 21. Lebensjahres ein Hinweis über seine Erklärungspflicht zugehen. Dabei finden für den Zugang des Hinweises die Vorschriften des Verwaltungszustellungsgesetzes Anwendung. (\*)

(\*) § 29 Abs. 5 S. 7 StAG. Die Anwendung des Verwaltungszustellungsgesetzes (VwZG) wirft verfassungsrechtliche Fragen auf. Nach Art. 16 Abs. 1 GG darf die deutsche Staatsangehörigkeit nicht „entzogen“ werden. Darunter versteht das Bundesverfassungsgericht (BVerfG) „den unvermeidbaren Verlust der Staatsangehörigkeit gegen oder ohne Willen des Betroffenen.“ Daher ist zwar die Hinweispflicht in § 29 Abs. 5 StAG geboten, da der Betroffene Kenntnis von einem etwaigen Wegfall seiner Staatsangehörigkeit erhalten muss, damit dieser nicht in einen Entzug umschlägt. Weil aber § 29 Abs. 5 S. 7 StAG das VwZG für anwendbar erklärt und § 10 Abs. 1 Nr. 3 VwZG eine Zustellung des Hinweises durch bloße öffentliche Bekanntgabe für ausreichend erachtet, sofern der Empfänger im Ausland wohnt und eine Auslandszustellung nach § 9 VwZG nicht möglich ist, erlangt der Betroffene de facto keine Kenntnis vom Verlust der deutschen Staatsangehörigkeit und kann es nicht durch eigenes Verhalten abwenden.



Eine Person ist im Sinne dieses Gesetzes im Inland aufgewachsen, wenn

- sie sich bis zur Vollendung des 21. Lebensjahres mindestens acht Jahre im Inland aufgehalten oder
- sechs Jahre im Inland eine Schule besucht hat oder
- über einen im Inland erworbenen Schulabschluss bzw. eine im Inland abgeschlossene Berufsausbildung verfügt (§ 29 Abs. 1a S. 1 Nr. 1-3 StAG).

Bei Vorliegen einer dieser Voraussetzungen ist der Betroffene nicht optionspflichtig. Seine Mehrstaatigkeit wird wie auch bei der Mehrstaatigkeit durch Abstammung dauerhaft anerkannt.

**Beispiel:** T ist durch das Geburtsortsprinzip deutscher Staatsangehöriger geworden, da beide Elternteile bereits seit acht Jahren rechtmäßig mit unbefristetem Aufenthaltsrecht ihren gewöhnlichen Aufenthalt in Deutschland haben und T in Deutschland auf die Welt kam. Die türkische Staatsangehörigkeit hat er durch Abstammung von seinen Eltern erworben. T hat die deutsche Bildungslaufbahn durchlaufen und nun sein Abitur erfolgreich abgeschlossen. Er ist aus mehreren Gründen von der Optionspflicht befreit: Er hat acht Jahre im Inland gelebt, sechs Jahre eine inländische Schule besucht und einen Schulabschluss im Inland erworben.

**Beispiel:** Nachdem T in Deutschland geboren und beide Staatsangehörigkeiten erworben hatte, haben sich seine Eltern entschieden, in die Niederlande umzuziehen, damit ihr Kind die dortigen Schulen besucht. T hat bis zu diesem Zeitpunkt lediglich zwei Jahre in Deutschland gelebt. Da er deswegen dem Gesetz nach nicht als im Inland aufgewachsen gilt, wird er sich spätestens bis zum Ablauf des 23. Lebensjahres für die eine oder andere Staatsangehörigkeit entscheiden müssen. (\*)

(\*) Diese Pflicht ist aus europarechtlicher Perspektive fragwürdig. Zwar ist die Regelung des Staatsangehörigkeitsrechts den Nationalstaaten vorbehalten. Europarechtliche Erwägungen spielen allerdings eine Rolle, wenn durch eine Regelung der „Kernbereich der Unionsbürgerrechte betroffen ist.“ Dies ist dann der Fall, wenn der Verlust der Staatsbürgerschaft mit der Inanspruchnahme von Rechten einhergeht, die aus der Staatsbürgerschaft resultieren. Jus-soli-Deutsche (Deutscher durch das Geburtsprinzip), die als zweite Staatsangehörigkeit die eines Dritt-Staates besitzen, sind der Gefahr ausgesetzt, durch die Optionspflicht ihre Staatsbürgerschaft gänzlich zu verlieren. Der Umzug in ein anderes EU-Land erfolgt gerade in Ausübung unionsrechtlicher Freizügigkeitsrechte. Dies bedeutet, dass die Inanspruchnahme von Unionsrechten zum Verlust der Staatsbürgerschaft führen kann.

Einer solchen im Sinne des Gesetzes im Inland aufgewachsenen Person ist diejenige gleichgestellt, die einen vergleichbar engen Bezug zu Deutschland aufweist und für die die Optionspflicht eine besondere Härte bedeuten würde (Härtefallregelung). Diese Person wird wie ein im Inland Aufgewachsener behandelt, seine Rechtsstellung also zu ihren Gunsten fingiert, sodass sie nicht der Optionspflicht unterliegt.

Darüber hinaus sind Staatsangehörige eines EU-Staates (oder der Schweiz), die die deutsche Staatsangehörigkeit durch das Territorialitätsprinzip erlangt haben, von der Optionspflicht befreit.

## 5.2. Optionspflichtige vor und während der Reform

Personen, die vor Inkrafttreten der Reform optionspflichtig waren und sich für die deutsche Staatsangehörigkeit entschieden haben, nach neuer Gesetzeslage aber nicht optionspflichtig wären, können bei Wiedererwerb der ausländischen Staatsangehörigkeit einen Antrag auf Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung stellen. Gleiches gilt für Personen, die bei der Optionspflicht ihre deutsche Staatsangehörigkeit verloren haben. Diese können auf Antrag wieder eingebürgert werden.

Die neue Optionsregelung gilt ab dem 20. Dezember 2014 und findet „auf alle bisher Optionspflichtigen Anwendung, deren Optionsverfahren zu diesem Zeitpunkt noch nicht bestandskräftig abgeschlossen waren.“(\*) Personen, deren Verfahren zu diesem Stichtag noch anhängig sind, werden nach neuem Recht behandelt. Das heißt, dass diese sich nur dann zwischen den betroffenen Staatsangehörigkeiten entscheiden müssen, wenn sie auch nach der neuen Gesetzeslage weiterhin optionspflichtig sind. Der Hinweis über die Erklärungspflicht muss diesen Personen erneut zugestellt werden.

## 5.3. Nachweispflicht des Optionsbetroffenen über den Verlust der ausländischen Staatsangehörigkeit

Der Optionspflichtige muss die Aufgabe bzw. den Verlust der ausländischen Staatsangehörigkeit nachweisen, sofern er sich für die Beibehaltung der deutschen Staatsbürgerschaft entscheidet. Kommt der Betroffene dieser Pflicht nicht innerhalb von zwei Jahren ab Zustellung des Hinweises über die Erklärungspflicht (s.o.) nach, geht die deutsche Staatsangehörigkeit automatisch verloren. Dies gilt nicht, wenn dem Betroffenen eine sog. Beibehaltungsgenehmigung erteilt wurde.

(\*) Schreiben des BMI vom 30.12.2014 an den Abgeordneten Volker Beck, Arbeits-Nr. 12/172.



## 6. Mehrstaatigkeit durch Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung

### 6.1. Beibehaltungsgenehmigung für Optionspflichtige (§ 29 Abs. 4 StAG)

Bei Erfüllung der nachfolgenden Voraussetzungen muss die Beibehaltungsgenehmigung erteilt werden. Der Behörde ist kein Ermessensspielraum eingeräumt. Der Antrag auf Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung kann vorsorglich erfolgen, muss aber spätestens ein Jahr nach Zustellung des Hinweises über die Erklärungspflicht bzgl. der Option gestellt werden, sog. Ausschlussfrist. Die zuständige Behörde ist zur Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung verpflichtet, wenn eine der drei Voraussetzungen vorliegt:

- Es liegt entweder für den Fall der Aufgabe oder des Verlustes der ausländischen Staatsangehörigkeit ein Härtefall vor, wodurch die Aufgabe oder der Verlust dieser Staatsbürgerschaft nicht möglich (Unmöglichkeit) oder
- unzumutbar (Unzumutbarkeit) ist, oder
- die Mehrstaatigkeit wäre wegen eines der in § 12 StAG genannten Grundes hinzunehmen.



**Unzumutbarkeitsgründe:** Folgende Gesichtspunkte spielen praktisch bei einer Beibehaltungsgenehmigung eine besondere Rolle:

- Verweigert ein ausländischer Staat in der Regel die Entlassung aus seiner Staatsangehörigkeit oder sieht ein ausländisches Rechtssystem das Ausscheiden aus der Staatsangehörigkeit nicht vor, wird eine Beibehaltungsgenehmigung erteilt.
- Macht der Staat, aus dessen Staatsangehörigkeit die betroffene Person ausscheiden möchte, den Austritt von unzumutbaren Bedingungen abhängig, oder entscheidet er über einen Antrag nicht in angemessener Zeit, wird Mehrstaatigkeit erlaubt. (\*)
- Bei erheblichen wirtschaftlichen oder vermögensrechtlichen Nachteilen, die durch die Aufgabe der ausländischen Staatsangehörigkeit entstehen, wird eine Beibehaltungsgenehmigung erteilt. Solche Nachteile können Erbrechtsbeschränkungen oder mit der Staatsangehörigkeit verbundene Rechtsansprüche und Anwartschaften sein, die mit dem Austritt verloren gehen. Die Erheblichkeitsschwelle ist jedenfalls bei Verlusten in Höhe von 10.225 € überschritten. Es muss sich dabei aber um den Verlust von konkret bestehenden Rechtspositionen handeln; bloße Aussichten, Karrierechancen, Arbeitsplatzangebote oder Gewinnerwartungen genügen nicht.
- Ein in § 12 StAG nicht geregelter Grund für die Unzumutbarkeit der Aufgabe der ausländischen Staatsangehörigkeit müsste vom Gewicht her vergleichbar mit den in § 12 StAG geregelten Fällen sein. Denkbar wären Beeinträchtigungen familiärer und ehelicher Bindungen, die über die Bestrebung nach einer einheitlichen Staatsangehörigkeit innerhalb der Familie hinausgehen.

(\*) Was unzumutbar ist und welche Zeitspannen als unangemessen betrachtet werden, ist einzelfallabhängig. Forderungen nach persönlichem Erscheinen sind zumutbar, wenn der Antragsteller sich dadurch nicht einer Verfolgungsgefahr aussetzt oder andere Nachteile zu befürchten hat (BVerwG, Beschl. v. 19.02.1991 – 1 B 17/91). Das gilt auch für die Erhebung von Gebühren, die ein Brutto-Monatseinkommen nicht übersteigen, wobei insbesondere bei Optionspflichtigen die in jungen Jahren oft schwierige finanzielle Situation beachtet werden muss. Auch die Ableistung des Wehrdienstes als Voraussetzung für die Ausscheidung aus der Staatsangehörigkeit ist grundsätzlich zumutbar (Nr. 12.1.2.3.2.2 VAH-BMI), nicht jedoch bei Optionspflichtigen (Hailbronner, NvWZ 2013, 1311, 1316).



## 6.2. Beibehaltungsgenehmigung für Deutsche, die die Staatsangehörigkeit eines anderen Staates beantragen (§ 25 Abs. 2 StAG)

Diese Regelung betrifft Personen, die bereits die deutsche Staatsangehörigkeit besitzen und zusätzlich die Staatsangehörigkeit eines weiteren Staates erwerben wollen. Dabei bleibt außer Betracht, auf welchem Erwerbsgrund die deutsche Staatsangehörigkeit ursprünglich beruhte. Das eröffnet Optionspflichtigen, die sich für Deutschland entschieden haben, sowie eingebürgerten Personen die Möglichkeit, auf diesem Wege ihre alte Staatsangehörigkeit unter bestimmten Bedingungen wiederzuerlangen.

Im Unterschied zur Beibehaltungsgenehmigung bei Optionspflichtigen erfolgt hier eine Ermessensentscheidung der Behörde. Diese ist an eine Abwägung zwischen den öffentlichen und privaten Belangen gebunden. Für die Erteilung der Beibehaltungsgenehmigung ist somit erforderlich, dass die privaten Interessen des Antragstellers das öffentliche Interesse an der Vermeidung von Mehrstaatigkeit überwiegen. Die in § 12 StAG genannten Grundsätze werden bei der Abwägung angewandt.

Der Antragsteller muss „erhebliche Nachteile“ geltend machen, die er durch den Erwerb der ausländischen Staatsangehörigkeit vermeiden möchte. Seine Gründe müssen den Erwerb der ausländischen und den Fortbestand der deutschen Staatsangehörigkeit rechtfertigen. Solche Gründe müssen über den Verlust der staatsbürgerlichen Pflichten hinausgehen und können wirtschaftliche und vermögensrechtliche Auswirkungen sein, die den Antragsteller in eine besonders schwierige Lage bringen. Nicht hinreichend sind wiederum bloße Erwerbschancen. Etwaige Ansprüche und Anwartschaften, die mit der Staatsangehörigkeit verbunden sind (z.B. Rentenansprüche) müssen auch hier die Erheblichkeitsschwelle von 10.225 € überschreiten. (\*)

(\*) VG Stuttgart, Beschl. v. 08.12.2011 – 11 K 2125/11; VG München, Urt. v. 27.04.2009 – M 25 K 07.5742. Einer Entscheidung des OVG Münster zufolge können die geltend gemachten Nachteile die Schwelle des § 12 StAG dann unterschreiten, wenn der Antragsteller die ausländische Staatsangehörigkeit nur vorübergehend erwerben möchte. Dann könne eine Beibehaltungsgenehmigung mit Nebenbestimmungen erteilt werden (Urt. v. 18.08.2010 – 19 A 2607/07).

### Rückerwerb der alten Staatsangehörigkeit bei Eingebürgerten und Optionspflichtigen

**Beispiel:** Optionspflichtiger O hatte die türkische und deutsche Staatsangehörigkeit. Im Rahmen der Optionspflicht entschied er sich für die deutsche Staatsangehörigkeit und verlor infolgedessen die türkische Staatsangehörigkeit. Mehrere Jahre nach dieser Entscheidung möchte er nun wieder türkischer Staatsbürger werden, ohne die deutsche Staatsangehörigkeit zu verlieren.

Grundsätzlich ist ein Rückerwerb der ausländischen Staatsangehörigkeit unter Beibehaltung der deutschen durch eine Beibehaltungsgenehmigung nach § 25 Abs. 2 StAG möglich. Dazu muss der Antragsteller ein überwiegendes privates Interesse nachweisen, das ihn zur Beibehaltung berechtigt. Regelmäßig wird der Optionspflichtige bzw. der eingebürgerte Deutsche, der nun seine alte Staatsangehörigkeit rückerwerben will, solche Gründe aber bereits bei der Option bzw. im Einbürgerungsantrag geltend gemacht haben. Hat ein eingebürgter Deutscher aber bereits vorher erfolglos Gründe im Sinne des § 12 StAG vorgetragen (s.o.), um die ursprüngliche Staatsangehörigkeit nicht aufzugeben zu müssen, können nachträglich die gleichen Gründe natürlich keinen Rückerwerb der alten Staatsangehörigkeit unter Beibehaltung der deutschen Staatsangehörigkeit durch eine entsprechende Genehmigung begründen.

Nachträglich eingetretene Umstände, insbesondere bei dauerhafter oder zeitweiliger Verlagerung des Wohnsitzes in den Herkunftsstaat, können aber den Rückerwerb begründen und das private Interesse an der Erteilung einer Beibehaltungsgenehmigung gegenüber dem Prinzip der Vermeidung von Mehrstaatigkeit überwiegen lassen. Nur vorübergehende Aufenthalte wie z.B. zu Studienzwecken oder temporären Geschäftsbeziehungen reichen jedoch nicht aus.



111







**VERLUST DER DEUTSCHEN  
STAATSANGEHÖRIGKEIT**

# Grundprinzip

Nach Maßgabe des Art. 16 Abs. 1 S. 1 GG darf die deutsche Staatsangehörigkeit nicht entzogen werden. Der Verlust der Staatsangehörigkeit darf nur aufgrund eines Gesetzes erfolgen und gegen den Willen des Betroffenen nur dann eintreten, wenn der Betroffene dadurch nicht staatenlos wird.

## Verlustgründe (§§ 17 ff.)

### 1) Entlassung (§§ 18 bis 24 StAG)

Ein Deutscher wird auf seinen Antrag hin aus der Staatsangehörigkeit entlassen, wenn er den Erwerb einer ausländischen Staatsangehörigkeit beantragt und ihm die zuständige Stelle die Verleihung zugesichert hat. Da durch die Entlassung eine vorübergehende Staatenlosigkeit entsteht, ist ein Nachweis der verbindlichen Vorentscheidung nach dem ausländischen Recht durch eine zuständige Stelle notwendig. Die Entlassung wird wirksam mit der Aushändigung der Entlassungsurkunde.

Die Entlassung erfolgt jedoch unter der auflösenden Bedingung, dass der Entlassene die ihm zugesicherte ausländische Staatsangehörigkeit innerhalb eines Jahres nach der Aushändigung der Entlassungsurkunde erwirbt. Das heißt, dass erst bei rechtzeitigem Erwerb der ausländischen Staatsangehörigkeit die Entlassung endgültig wirksam wird. Andernfalls gilt die Entlassung als nicht erfolgt. Die Entlassungsurkunde wird dann eingezogen.

Bestimmten Personengruppen darf eine Entlassung nicht erteilt werden. Diese sind:

- Beamte, Richter, Soldaten der Bundeswehr und sonstige Personen, die in einem öffentlich-rechtlichen Dienst- oder Amtsverhältnis stehen, solange ihr Dienst- oder Amtsverhältnis nicht beendet ist, mit Ausnahme der ehrenamtlich tätigen Personen,
- Wehrpflichtige, solange nicht das Bundesministerium der Verteidigung oder die von ihm bezeichnete Stelle erklärt hat, dass keine Bedenken gegen die Entlassung bestehen.

Wenn die Voraussetzungen der §§ 18 bis 22 StAG vorliegen, besteht ein Rechtanspruch auf die Entlassung.



Die Entlassung einer Person, die unter elterlicher Sorge oder unter Vormundschaft steht, kann nur von dem gesetzlichen Vertreter und nur mit Genehmigung des Familiengerichts beantragt werden. Die Genehmigung des Familiengerichts ist nicht erforderlich, wenn der Vater oder die Mutter die Entlassung für sich und zugleich kraft elterlicher Sorge für ein Kind beantragt hat und dem Antragsteller die Sorge für die Person dieses Kindes zusteht.

## 2) Erwerb einer ausländischen Staatsangehörigkeit (§ 25 StAG)

Die deutsche Staatsangehörigkeit geht verloren, wenn ein Deutscher eine ausländische Staatsangehörigkeit auf freiwilligen Antrag hin erwirbt. (\*) Ausnahmsweise kann eine Beibehaltungsgenehmigung erteilt werden, wenn dadurch erhebliche Nachteile abgewendet werden sollen.

## 3) Verzicht (§ 26 StAG)

Besitzt ein Deutscher mehrere Staatsangehörigkeiten, kann er auf seine deutsche Staatsangehörigkeit verzichten. Die Verzichtserklärung ist schriftlich zu erklären und bedarf der Genehmigung der Behörde, die auch für eine Entlassungsurkunde zuständig wäre.

Wenn eine Entlassung nach § 22 StAG (s.o.) nicht erteilt werden dürfte, ist die Genehmigung zu versagen. Ausnahmsweise ist die Genehmigung jedoch nicht zu versagen, wenn der Verzichtende

- seit mindestens zehn Jahren seinen dauernden Aufenthalt im Ausland hat, oder
- als Wehrpflichtiger im Sinne des § 22 Nr. 2 StAG in einem der Staaten, deren Staatsangehörigkeit er besitzt, Wehrdienst geleistet hat.

Der Verzicht auf die Staatsangehörigkeit tritt mit der Aushändigung der von der Genehmigungsbehörde ausgefertigten Verzichtsurkunde ein.

Für Minderjährige muss der Verzicht durch den gesetzlichen Vertreter erklärt und zusätzlich durch das Familiengericht bestätigt werden, es sei denn, der Vater oder die Mutter des Kindes hat auch selbst auf die deutsche Staatsangehörigkeit verzichtet.

(\*) Dies gilt nicht, wenn es sich bei der ausländischen Staatsangehörigkeit um die eines EU-Staates oder der Schweiz handelt.

#### 4) Annahme als Kind durch einen Ausländer (§ 27 StAG)

Ein minderjähriger Deutscher verliert mit der nach den deutschen Gesetzen wirksamen Annahme als Kind durch einen Ausländer die Staatsangehörigkeit, wenn er dadurch die Staatsangehörigkeit des Annehmenden erwirbt.





## 5) Eintritt in die Streitkräfte oder eines vergleichbaren bewaffneten Verbands eines ausländischen Staates (§ 28 StAG)

Ein Deutscher, der freiwillig ohne eine Zustimmung des Bundesministeriums der Verteidigung in die Streitkräfte oder einen vergleichbaren bewaffneten Verband eines ausländischen Staates, dessen Staatsangehörigkeit er besitzt, eintritt, verliert die deutsche Staatsangehörigkeit. Wenn der Eintritt auf einer gesetzlichen Wehrpflicht beruht, ist es nicht freiwillig im Sinne des Gesetzes. Gleiches gilt, wenn der Betroffene auf Grund eines zwischenstaatlichen Vertrages zur Ableistung des Wehrdienstes in einer ausländischen Streitkraft berechtigt ist.



## 6) Optionserklärung (§ 29 StAG)

Im Rahmen der Optionspflicht hat der Optionspflichtige auch die Möglichkeit, sich für die ausländische Staatsangehörigkeit zu entscheiden. Dadurch verliert er die deutsche Staatsangehörigkeit, sofern ihm keine Beibehaltungsgenehmigung erteilt wurde.

## 7) Rücknahme eines rechtswidrigen Verwaltungsaktes (§ 35 StAG)

Eine rechtswidrige Einbürgerung oder eine rechtswidrige Genehmigung zur Beibehaltung der deutschen Staatsangehörigkeit kann nur zurückgenommen werden, wenn der Verwaltungsakt durch arglistige Täuschung, Drohung oder Bestechung oder durch vorsätzlich unrichtige oder unvollständige Angaben, die wesentlich für seinen Erlass gewesen sind, erwirkt worden ist. Eine Angabe ist nicht wesentlich, wenn sich am Ergebnis der Entscheidung auch in Kenntnis der wahren Sachlage nichts verändern würde. Es handelt sich hier um eine Ermessensentscheidung, bei der eine Interessenabwägung stattfindet. Diese führt in der Regel zur Rücknahme, da die Fehlerhaftigkeit in der Sphäre der betroffenen Person liegt und sie deshalb keinen Vertrauensschutz genießt. Die Rücknahme erfolgt mit Wirkung für die Vergangenheit, d.h. der Betroffene wird so behandelt, als hätte er die deutsche Staatsangehörigkeit von Anfang an nicht erhalten.

Einer Rücknahme steht in diesem Fall selbst eine mögliche Staatenlosigkeit nicht entgegen. Insofern wird der Grundsatz der Vermeidung von Staatenlosigkeit (Art. 16 GG) durchbrochen. Jedoch muss die Rücknahme innerhalb einer Frist von fünf Jahren nach Bekanntgabe der Einbürgerung oder Beibehaltungsgenehmigung erfolgen. Auf eine Kenntnis der Behörde kommt es nicht an. Daraus folgt, dass selbst bei Bekanntwerden einer Täuschungshandlung nach Ablauf der fünf-Jahres-Frist keine Rücknahme der Staatsangehörigkeit erfolgen kann.

Hat die Rücknahme Auswirkungen auf die Rechtmäßigkeit von Verwaltungsakten gegenüber Dritten, so ist für jede betroffene Person eine selbständige Ermessensentscheidung zu treffen. Das Gesetz bestimmt dabei, dass insbesondere eine Beteiligung des Dritten an der arglistigen Täuschung, Drohung, Bestechung oder an den vorsätzlich unrichtigen oder unvollständigen Angaben gegen seine schutzwürdigen Belange abzuwägen ist.



# Folgen des Verlustes der deutschen Staatsangehörigkeit

Der Verlust der deutschen Staatsangehörigkeit führt dazu, dass der ehemalige Deutsche rechtlich zum Ausländer wird. Dadurch verliert er all seine Rechte, die den deutschen Staatsbürgern vorbehalten sind. Er muss z.B. entlassen werden, wenn er Beamter oder Richter ist. Auch hat er die Dokumente, die an Deutsche ausgestellt werden, (z.B. Personalausweis und Pass) an die zuständigen Behörden herausgeben.

Außerdem benötigt der ehemalige Deutsche für einen Aufenthalt in Deutschland einen Aufenthaltstitel, die er spätestens sechs Monate nach Kenntnis des Verlusts der deutschen Staatsangehörigkeit beantragen muss. Ihm steht die Möglichkeit der Wiedereinbürgerung offen. (\*)

(\*) Bundesregierung, *Folgen des Verlusts der deutschen Staatsangehörigkeit*: <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/IB/Einbuergerung/vs-folgen-verlust.html?nn=400208> (zuletzt aufgerufen am: 23.10.2014).



T. C. BAŞBAKANLIĞI  
YURTDIŞI TÜRKLER  
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI



Yurtdışı Türkler ve Akraba  
Topluluklar Başkanlığı  
Oğuzlar Mahallesi Mevlana Bulvarı  
No: 145 06520 Balgat -  
Çankaya ANKARA - TÜRKİYE  
T: 00 90 (312) 218 4000  
F: 00 90 (312) 218 4049  
[www.ytb.gov.tr](http://www.ytb.gov.tr) • [info@ytb.gov.tr](mailto:info@ytb.gov.tr)

İzmir Koordinasyon Ofisi  
Fevzi Paşa Bulvarı No:2  
35250 Konak - İZMİR - TÜRKİYE  
T: 00 90 232 402 5000  
F: 00 90 232 484 4820

Edirne Koordinasyon Ofisi  
Çavuşbey Mahallesi Hükümet Caddesi  
No: 19/A 22000 Merkez /EDİRNE  
T: 00 90 284 988 02 42  
00 90 284 988 02 43  
00 90 284 988 02 44  
F: 00 90 284 213 82 01

/yurtdisitulkler  
 /yurtdisitulkler